

Premlčanie v občianskom práve s osobitným zreteľom na plynutie premlčacej doby

JUDr. Imrich Fekete, CSc.
Právnická fakulta UK, Bratislava

1

Plynutie času versus výkon subjektívneho práva

Súkromné právo spája s vplyvom plynutia času na výkon subjektívneho práva tri základné právne následky:

- premlčanie práva,
- preklúziu (zánik) práva a
- zánik práva uplynutím doby.

Ad a) Slovenské právo chápe **premlčanie ako inštitút hmotného práva**, na základe ktorého sa premlčuje samotné subjektívne právo, čoho dôsledkom je **oslabenie nároku ako vyšším štádiom realizácie subjektívneho práva**. **K premlčaniu práva dochádza vplyvom dvoch právnych skutočností, a to:**

- ➔ **uplynutím premlčacej doby bez toho, aby oprávnený subjekt (veriteľ) vykonal právo a**
- ➔ **povinný subjekt (dlžník) namietne premlčanie práva.**

Premlčanie upravujú ustanovenia § 100 až 114 OZ a § 387 až 408 OBZ, príp. osobitné súkromnoprávne predpisy.

Ad b) Preklúziu všeobecne upravuje iba Občiansky zákonník (§ 583). **Preklúzia znamená zánik práva** v dôsledku toho, že sa nevykonalo v predpísanom čase (prekluzívnej lehote). Neuplatnením práva v určenom čase (preklúzii) dôjde k zániku práva na základe **dvoch právnych skutočností, a to:**

- ➔ **uplynutím tzv. prekluzívnej alebo prepadnej lehoty a**
- ➔ **neuplatnením práva v tejto lehote** (ide o opomenutie oprávneného subjektu uplatniť právo – tzv. omisívny právny úkon).

Ad c) Zánik práva uplynutím doby ako právny inštitút upravuje iba Občiansky zákonník (§ 578: „Práva aj povinnosti zaniknú uplynutím času, na ktorý boli obmedzené“). **K zániku práv a povinností obmedzených na určitú dobu dochádza samotným uplynutím doby bez toho, aby k tomu bola potrebná ďalšia právna skutočnosť** (ako je to v prípade preklúzie alebo premlčania). Zánik práv a povinností nastane ipso iure uplynutím posledného dňa lehoty danej na trvanie práva alebo povinnosti. Právo definitívne zaniká (nie oslabuje) a nemožno tomu zabrániť ani výkonom práva (ako je to v prípade preklúzie). Preto napr. tzv. reaktivácia zaniknutej zmluvy nemá žiadne právne účinky.

2

Rozdiely medzi preklúziou a premlčaním

Rozdiely medzi premlčaním a preklúziou možno zhrnúť takto:

- **premlčaním právo nezaniká, ale sa len výrazne oslabuje** tak, že zaniká subjektívne právo (resp. nárok na uplatnenie práva), naproti tomu uplynutím prekluzívnej lehoty právo zanikne (prekludované právo nemožno súdom priznať);
- **premlčané právo možno priznať súdnym rozhodnutím, ak sa dlžník premlčania práva na súde výslovne nedovolá**; súd na premlčanie neprihliada z úradnej moci, naproti tomu súd na preklúziu prihliada z úradnej povinnosti (*ex offio*);
- ⚖️ **Práva zo zodpovednosti za vady vecí** kúpenej v obchode zaniknú, ak sa neuplatnili v záručnej dobe. Právny následok zániku práva má až uplynutie tejto záručnej doby. K zániku práv neuplatnením u predávajúceho prihliada súd z úradnej povinnosti. To znamená, že ak súd zistí, že právo neuplatnením u predávajúceho zaniklo, neprizná nárok uplatnený na súde (R 2/1978, s. 42 ods. 4).
- **na preklúziu nemožno na základe analógie použiť ustanovenia OZ o plynutí premlčacej doby**, t. j. ustanovenia OZ o prerušení či zastavení plynutia (spočívanie) prekluzívnej lehoty (pozri § 112 až 114 OZ);
- ⚖️ Na prekluzívnu lehotu podľa § 583 OZ nemožno ani analogicky aplikovať ustanovenie § 113 OZ. Toto ustanovenie sa dotýka začiatku a plynutia lehoty, ale len vo vzťahu k premlčaniu. Podstata premlčania je však úplne rozdielna od podstaty preklúzie a ustanovenia upravujúce premlčanie nemožno aplikovať na preklúziu, ak to zákon výslovne nestanovuje. Na plynutie prekluzívnej lehoty nemôže mať teda žiadny vplyv ani skutočnosť, že nositeľovi práva, ktorý musí byť zastúpený opatrovníkom, nebol tento opatrovník ustanovený súdom (Ro NS ČR z 30. 6. 1998, sp. zn. 3 Cdon 327/96).
- **premlčaná pohľadávka sa mení na naturálnu obligáciu**, ktorej splnenie nie je plnením bez právneho dôvodu, naproti tomu plnenie z prekludovanej pohľadávky je plnením bez právneho dôvodu, ktoré spôsobuje vznik bezdôvodného obohatenia (pozri § 451 a § 455 ods. 1 OZ).
- **preklúzia má za následok definitívny zánik záväzku, takže právo nezostáva ani vo forme tzv. naturálnej obligácie** (pozri výklad pri § 455 OZ).

3

Podľa čoho možno usudzovať na premlčanie alebo preklúziu

Slovenský právny poriadok je vo vzťahu k premlčaniu a preklúzii nekonzistentný. Najmä v oblasti verejného práva zákon veľmi často hovorí o premlčaní práva (napr. v súvislosti s odvodmi na zdravotné či sociálne poistenie), hoci ide o zánik práva. Príklad:

⚖️ Zákon č. 273/1994 Z. z. ako podmienku premlčania neuvádza vznesenie námietky premlčania. V oblasti verejného práva neexistuje všeobecný predpis, ktorý by subsidiárne definoval všeobecné podmienky pre premlčanie práva predpísať poistné, a teda stanovil i požiadavku vznesenia námietky premlčania. Vznesenie námietky premlčania je preto nadbytočné a bez právnych dôsledkov. Premlčaniu práva na predpísanie poistného podľa zákona č. 273/1994 Z. z. svojimi dôsledkami zodpovedá pojmu preklúzie v súkromnom práve (Ro NS SR, sp. 4Sžso/13/2013).

Na odlišenie medzi premlčaním a preklúziou možno použiť tieto pomocné kritériá:

- ❶ ak zákon výslovne hovorí o premlčaní, potom ide v každom prípade o premlčanie,
  - ❷ ak zákon ustanovuje, že „právo alebo nárok inak zanikne“, pretože nebolo uplatnené včas, ide o preklúziu,
  - ❸ ak zákon ustanovuje tzv. notifikačnú lehotu, v ktorej je potrebné právo uplatniť najprv u príslušného subjektu, potom ide o preklúziu,
  - ❹ ak zákon ustanovuje povinnosť subjektu uplatniť právo najprv u druhého účastníka záväzkového vzťahu, ide spravidla o zánik práva, t. j. preklúziu, na ktorú je nadviazané potom premlčacia doba na uplatnenie práva na súde (pozri § 102 OZ).
  - ❺ ak zákon ustanovuje, že právo treba uplatniť na súde v príslušnej lehote, potom ide spravidla o premlčanie,
- ➔ § 683 (1) Ak došlo k poškodeniu alebo nadmernému opotrebeniu prenajatej veci v dôsledku jej zneužitia, zodpovedá nájomca aj za škody ... (2) Domáhať sa náhrady možno len do šiestich mesiacov od vrátenia prenajatej veci; inak nárok zanikne.

⚖️ Lehota uvedená v ustanovení § 683 ods. 2 OZ je lehotou prekluzívnou, v ktorej sa treba náhrady škody na prenajatej veci domáhať na súde (Rc 47/2002).

- ❻ ak úmyslom zákonodarcu je oslabiť subjektívne právo v dôsledku uplynutia stanovenej doby, ide o premlčanie, ak chce dosiahnuť zánik práva, potom ide o preklúziu.

4

Preklúzia v obchodnom práve

Obchodný zákonník nemá všeobecné ustanovenie ako § 583 OZ. Ustanovenie § 583 OZ o zániku práva sa výnimočne použije tiež na obchodnoprávne vzťahy.

Preklúzia práva v obchodných vzťahoch prichádza do úvahy iba vtedy, keď to Obchodný zákonník výslovne ustanovuje. Preklúzia je tu spravidla vyjadrená tak, že ide o zánik práva alebo zánik záväzku. Niekedy možno preklúziu vyvodiť výkladom príslušného zákonného ustanovenia. Takéto ustanovenie potom výslovne ustanovuje lehotu, v rámci ktorej dochádza k zániku príslušného práva.

Obchodný zákonník na rozdiel od Občianskeho práva preferuje premlčanie na úkor preklúzie (napr. aj v prípade práva zo zodpovednosti za vady). Tam, kde Obchodný zákonník výslovne hovorí o premlčaní práva, preklúzia neprichádza do úvahy. Napr. v prípade práva veriteľa na náhradu škody voči ovládajúcej osobe v úpadku podľa § 66aa ods. 3 OBZ.

Inštitút preklúzie je rozptýlený v celom Obchodnom zákonníku, ktorý upravuje preklúziu napr. v súvislosti:

- s napadnutím rozhodnutia (uznesenia) obchodnej spoločnosti (napr. právo domáhať sa vyslovenia neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 ods. 1 OBZ);
- s ochranou záujmov tretích osôb (napr. právo na uzavretie budúcej obchodnej zmluvy podľa § 292 ods. 3 a 4 OBZ, zánik práva z bankovej záruky podľa § 321 ods. 1 OBZ, zánik práva z cenovej doložky podľa § 475 OBZ, právo na kúpu prenajatej veci podľa § 491 OBZ, právo prenajímateľa na náhradu škody na dopravnom prostriedku podľa § 632 ods. 4 OBZ);
- s úpravou právnych vzťahov v obchodných spoločnostiach (napr. právo z porušenia zákazu konkurencie podľa § 65 ods. 3 OBZ, právo požiadať súd na vyslovenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 ods. 1 OBZ, právo akcionára požadovať odkúpenie akcií spoločnosti podľa § 156 ods. 4 OBZ).

5

1. časť

Plynutie premlčacej doby a prekážky v jeho plynutí

6

Základné predpoklady premlčania práva

Inštitút premlčania má stimulovať oprávneného k tomu, aby svoje právo vykonal v primeranej (premlčacej) dobe tak, aby po časovo neobmedzenú dobu neboli dlžníci po časovo neobmedzenú dobu vystavení donucujúceho zákroku (vynútiteľnosti) zo strany súdov. Tým zákon bráni existencii dlhotrvajúcich práv a povinností. Premlčanie práva je viazané na niekoľko predpokladov:

- premlčanie sa týka práva, ktorého premlčanie nevylučuje zákon,
- premlčacia doba uplynie márne,
- oprávnený subjekt nevykonal právo v priebehu premlčacej doby a
- povinný subjekt uplatnil námietku premlčania na súde.

Ad a) Premlčaniu nepodlieha každé subjektívne právo oprávneného. Podľa § 100 ods. 2 OZ premlčaniu **zásadne podliehajú majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva**. Majetkovým právom je právo na poskytnutie plnenia, ktoré má pre oprávnený subjekt majetkový obsah alebo majetkovú (peniazmi oceneľnú) hodnotu.

Ad b) Márne **uplynutie premlčacej doby** ako objektívna právna skutočnosť má za následok premlčanie práva, o ktoré ide. Za premlčané sa považuje právo, ktoré sa nevykonalo v dobe ustanovenej zákonom.

Ad c) Jednou zo základných funkcií je premlčania je stimulovať oprávnený subjekt (veriteľa), aby **svoje právo (nárok) vykonal včas**. Pod vykonaním práva má ustanovenie § 100 ods. 1 prvej vety OZ na mysli podanie žaloby na súde. Nevykonanie práva v rámci zákonom stanovených premlčacích dôb má za následok oslabenie práva veriteľa (jeho premlčanie) s možným dôsledkom, že mu právo nebude priznané súdom.

Ad d) Z ustanovenia § 100 ods. 1 druhej vety OZ vyplýva, že právne účinky premlčania nenastávajú samotným premlčaním, ale je potrebné, aby sa **druhá strana (subjekt povinnosti) premlčania výslovne dovolala**. Pokiaľ sa dlžník premlčania nedovolá, existuje medzi ním a veriteľom právny pomer v podstate bezo zmeny.

Námietka premlčania je **hmotnoprávnym úkonom – námietkou žalovaného v priebehu súdneho konania** (pozri § 100 ods. 1 OZ a § 152 OZ). Podľa § 149 CSP sa hmotnoprávna námietka považuje za **prostriedok procesnej obrany žalovaného**.

Nález ÚS SR sp. zn. PL. ÚS 11/2016-60 vo vzťahu k § 5b zákona č. 250/2007 Z. z. Návrh novely OZ, ktorá zakazuje žalovať premlčané právo. § 54a: „Premlčané právo (dodávateľa) zo spotrebiteľskej zmluvy nemožno vymáhať a ani ho platne zabezpečiť“.

7

Dovolanie sa premlčania – teda námietka premlčania

Dovolanie sa premlčania práva na súde má charakter **hmotnoprávnej peremptórnej námietky**, ktorá natrvalo spôsobuje oslabenie subjektívneho práva. Je prostriedkom procesnej obrany žalovaného. S dovolaním sa premlčania sú spojené tieto hmotnoprávne následky:

- dlžník je oprávnený odmietnuť plnenie,
- dlžníkovi vzniká trvalá námietka proti právu veriteľa na plnenie,
- voči dlžníkovi nemôže veriteľ použiť na započítanie svoju premlčanú pohľadávku (§ 581 ods. 1 OZ),
- premlčaním pohľadávky (istiny) dochádza aj k premlčaniu jej príslušenstva (§ 121 ods. 3 OZ),
- premlčané právo existuje ďalej vo forme naturálneho záväzku (obligácie), ktorý nie je síce žalovateľný, ale môže byť dobrovoľne splnený s účinkami zániku dlhu,
- dlžník môže premlčanú pohľadávku dobrovoľne splniť, avšak nemôže poskytnuté plnenie požadovať naspäť (§ 455 ods. 1 OZ).

Dlžník však námietku premlčania **nemôže uplatniť** vtedy, ak:

- zaplatil premlčaný dlh, hoci sa domnieval, že dlh nebol ešte premlčaný,
- zaplatil dlh, ktorý vznikol na základe právneho úkonu neplatného iba pre nedostatok formy (pozri § 455 ods. 1 OZ),
- uznal existenciu premlčaného dlhu, pričom dlžník o premlčaní dlhu vedel (§ 558 OZ),
- sa po uplynutí premlčacej doby vzdal práva vzniesť námietku premlčania (v takom prípade nejde o budúce právo podľa § 574 ods. 2 OZ).

Námietku premlčania vzájomnej pohľadávky možno s úspechom uplatniť iba vtedy, ak bola vzájomná pohľadávka premlčaná v čase, keď sa pohľadávky stretli (R 69/1972).

8

Práva (ne)podliehajúce premlčaniu

Premlčaniu nepodliehajú osobné práva (práva zviazané s osobnosťou človeka) a prejavy osobných stránok človeka (pozri § 11 OZ). Ale právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch považuje judikatúra za majetkové právo (R 58/2014).

Majetkovým právom je predovšetkým **plnenie v rámci relatívneho právneho vzťahu, ktoré má majetkový obsah**. Takým právom je predovšetkým pohľadávka, t. j. právo veriteľa požadovať plnenie od druhého účastníka právneho vzťahu. Podľa § 387 ods. 2 OBZ premlčaniu podliehajú všetky práva zo záväzkových vzťahov, s výnimkou práva vypovedať zmluvu uzavretú na neurčitú dobu.

Majetkovým právom sú aj **vecné práva**. Podľa § 100 ods. 2 prvá veta je z premlčania **vylúčené vlastnícke právo** (→vydržanie). To sa týka aj práva spoluvlastníka určiť zrušenie a vyporiadanie spoluvlastníctva (v prípade BSM pozri § 149 ods. 4 OZ), právo na ochranu proti neoprávnenej stavbe podľa § 135c OZ (Rc 23/2003), právo domáhať sa absolútnej neplatnosti právneho úkonu. **Peňažné nároky z uvedených práv však premlčaniu podliehajú** (napr. právo oprávneného držiteľa alebo spoluvlastníka na náhradu vynaložených nákladov, práva z porušenia predkupného práva spoluvlastníka, právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva a pod.).

Iné vecné práva ako je vlastnícke právo **premlčaniu podliehajú**. Takým právom je **právo na vydanie dedičstva** (§ 105 OZ), **právo záložného veriteľa vykonať záložné právo** (s obmedzeniami podľa § 100 ods. 2 druhá veta OZ), **právo zodpovedajúce vecnému bremenu** (§ 109 OZ).

Premlčaniu **nepodlieha napr. právo nájomcu na uzavretie zmluvy o prevode vlastníckeho práva k bytu** podľa zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Ústavný súd SR v náleze zo 7. 5. 2013, sp. zn. IV. ÚS 105/2013 neprisvedčil názoru krajského súdu, že premlčaniu ako majetkové právo podlieha právo nájomcu na uzavretie zmluvy o prevode vlastníckeho práva k bytu podľa zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov.

 Právo nájmu bytu (§ 685 a nasl. OZ) je majetkové právo a ako každé majetkové právo je ocniteľné peniazmi. Podľa názoru súdu prvého stupňa, s ktorým sa stotožnil aj odvolací súd, **právo nájmu bytu sa nepremilčuje**, nakoľko v ustanovení § 100 ods. 2 a 3 OZ nejde o taxatívny výpočet práv, ktoré sa nepremilčujú (R 31/2010).

9

Začiatok plynutia premlčacej doby

Premlčacia doba začína plynúť od konkrétnej právnej skutočnosti. Dĺžku premlčacej doby kogentne ustanovuje zákonom. Premlčaciu dobu nemožno na základe dohody predĺžiť (výnimka v § 401 OBZ). Začiatok plynutia premlčacej doby je daný buď všeobecne (§ 101 OZ), alebo v súvislosti s priebehom premlčacej doby v zákonom ustanovených prípadoch (§ 102 a nasl. OZ).

Začiatok plynutia premlčacej doby môže byť daný:

➔ **objektívnu právnu skutočnosťou** [napr. časový moment, keď sa mal záväzok splniť (§ 101 OZ, § 392 ods. 1 OBZ), moment splatnosti splátok dlhu (§ 103 OZ), moment právoplatnosti rozhodnutia súdu (§ 105 OZ, 110 ods. 1 OZ)],

➔ **subjektívnu právnu skutočnosťou** [napr. moment, keď sa obdarovaný dopustil skutku uvedeného v § 630 OZ, keď mohol byť urobený právny úkon, ktorého sa premlčanie týka (§ 391 ods. 2 OBZ), keď došlo k odstúpeniu od zmluvy (§ 394 ods. 1 OBZ), keď bola porušená povinnosť, ktorej sa premlčanie týka (§ 393 OBZ), keď bola uzavretá dohoda o uznaní dlhu (§ 110 ods. 1 OZ a § 391 ods. 1 OBZ), keď sa poškodený dozvedel alebo mohol dozvedieť o škode (§ 398 OBZ), keď oprávnený prestal vykonávať právo zodpovedajúce vecnému bremenu (§ 109 OZ)],

➔ **kombinovanou právnu skutočnosťou** (začiatok plynutia premlčacej doby v prípade zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie podľa § 106 a § 107 OZ).

Na určenie začiatku a konca premlčacej doby sa podporne použijú hmotnoprávne ustanovenia o počítaní času (§ 122 OZ).

10

Začiatok plynutia všeobecnej premlčacej doby

Objektívny začiatok plynutia všeobecnej premlčacej doby (*dies ad quo*) podľa § 101 OZ: Premlčacia doba plynie odo dňa, keď sa **právo mohlo vykonať po prvý raz**. § 391 ods. 1 OBZ: "Pri právach vymáhateľných na súde začína plynúť premlčacia doba odo dňa, keď sa **právo mohlo uplatniť na súde**, ak tento zákon neustanovuje niečo iné".

Podľa § 101 OZ ide o **objektívnu možnosť vykonať právo bez zreteľa na to, či i oprávnená osoba (veriteľ) by mohla právo subjektívne vykonať alebo nie** (napr. plynutiu premlčacej doby nebráni, keď veriteľ v dobe, keď právo mohol vykonať prvý raz, o svojom práve nevedel alebo ak mu v uplatnení práva bránila nejaká prekážka objektívneho alebo subjektívneho charakteru).

 Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby **náhrady za nemateriálnu ujmu** je podľa § 101 Občianskeho zákonníka je viazaný na okamih, kedy **došlo k neoprávnenému zásahu** objektívne spôsobilého porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. (Uz NS SR zo 17. 2. 2011, sp. zn. 5 Cdo 265/2009).

Premlčacia doba začína vo všeobecnosti plynúť od **právnej udalosti, ktorá je rozhodujúca pre uplatnenie subjektívneho práva** (nároku). Kto znáša dôkazné bremeno, ak je sporné, kedy nastala právna skutočnosť rozhodujúca pre začiatok plynutia premlčacej doby? **Dôkazné bremeno o tejto skutočnosti stíha tú stranu sporu (ak právny predpis nestanoví inak), ktorej je existencia skutočnosti, o ktorej tvrdí, že nastala, na prospech**. V prípade námietky premlčania znáša takýto účastník konania dôkazné bremeno o skutočnostiach, s ktorými zákon spája počiatok a plynutie premlčacej doby (pozri Ro NS ČR z 15. 11. 2005, sp. zn. 32 Odo 204/2005).

11

Časový moment, od ktorého začne plynúť premlčacia doba

V nadväznosti na ustanovenie § 494 OZ možno rozlišovať medzi záväzkom

- niečo dať (*dare*),
- niečo konať (*facere*) a
- záväzkom niečoho sa zdržať (*omittere*) či niečo strpieť (*pati*).

Ad a) **Pri záväzkoch charakteru dare** začína premlčacia doba plynúť splatnosťou záväzku. Prvým dňom, **kedy sa právo mohlo vykonať, je spravidla deň splatnosti pohľadávky**. Splatnosť dlhu začína dňom, keď mal dlžník začať s plnením dlhu. Premlčacia doba tu plynie odo dňa, ktorý nasleduje po dni splatnosti dlhu. Avšak v prípade, že splatnosť dlhu nebola dohodnutá a ani inak určená, začína premlčacia doba plynúť dňom nasledujúcim po tom, keď dlh vznikol (R 28/1984).

Ad b) V prípade záväzku **niečo konať (facere)**, závisí plynutie premlčacej doby od toho, **kedy sa malo začať s konaním**. Ak sa konanie malo uskutočniť v určitý deň, začína premlčacia doba plynúť toho dňa. Ak ide o trvalejšie a súvislé konanie, ktoré malo začať v určitý deň, začína sa premlčanie odo dňa, kedy malo byť konanie začaté. Ak konanie bolo včas začaté, ale nebolo dokončené, počíta sa premlčacia doba dňom nasledujúcim po dni, v ktorom dlžník naposledy konal, t. j. v deň, kedy po prvý raz nekonal.

Ad c) Ak plnenie spočíva v povinnosti **niečoho sa zdržať (omittere) či niečo strpieť (pati)**, premlčacia doba začína plynúť **od momentu, keď povinný po prvý raz porušil túto povinnosť**, t. j. vykonal to, čo nemal, resp. postavil sa na odpor správaniu, ktoré bol povinný strpieť.

V praxi určenie začiatku plynutia premlčacej doby prevažujú prípady, keď sa premlčanie odvíja od **splatnosti dlhu**. Splatnosť dlhu môže byť určená právnym predpisom (pozri napr. § 797 ods. 3 OZ, ak ide o plnenie z poistenia), dohodou strán, rozhodnutím súdu (napr. ak splatnosť dlhu bola ponechaná na dlžníka).

Ako je to v prípade, keď splatnosť dlhu nebola určená, ale splatnosť dlhu závisí od momentu, keď bol dlžník vyzvaný veriteľom na plnenie? Podľa § 563 OZ platí: „Ak čas splnenia nie je dohodnutý, ustanovený právnym predpisom alebo určený v rozhodnutí, je dlžník povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal.“ Rozdielne názory v súdnej praxi. →

12

Premlčanie práva, ak čas splnenia dlhu nebol určený

Časť judikatúra sa prikláňa k názoru, že začiatok plynutia premlčacej doby pri nedohodnutom čase plnenia **začína plynúť dňom nasledujúcim po vzniku dlhu** (napr. R 91/2004). Najvyšší súd SR sa v jednom zo svojich rozhodnutí odchyľil od vyššie uvedeného právneho názoru, pričom **začiatok plynutia premlčacej doby** nenaviazal na deň nasledujúci po vzniku dlhu, ale na **deň nasledujúci po výzve veriteľa na plnenie** (NS SR, sp. zn. 4 Cdo 146/2008). Argumenty:

- ➔ pokiaľ by veriteľ podal žalobu deň nasledujúci po vzniku dlhu, nebola by daná *actio nata*, žaloba by teda bola podaná predčasne,
- ➔ ustanovenie § 101 OZ viaže začiatok plynutia premlčacej doby na čas, keď sa právo **mohlo** vykonať prvý raz, a nie na čas, keď veriteľ právo **mohol** vykonať po prvý raz. Právo sa prvý raz mohlo uplatniť na súde v čase, keď existovala *actio nata*, a nie v deň, keď sa po prvý raz mohlo uplatniť, teda v čase, kedy mohla existovať *actio nata*,
- ➔ NS SR ďalej poukázal na § 391 ods. 1 OBZ: „Pri právach vymáhateľných na súde **začína plynúť premlčacia doba odo dňa, keď sa právo mohlo uplatniť na súde, ak tento zákon neustanovuje niečo iné**“, pričom zdôrazňuje, že § 391 ods. 1 OBZ je takmer zhodný s § 101 OZ,
- ➔ pri odchylení sa od právneho názoru NS ČSR vyjadreného v rozhodnutí publikovanom pod č. 28/1984, NS SR uvádza, že sa od tohto odchyľil jednak pre absenciu právnej argumentácie v danom rozhodnutí, a jednak preto, že by takéto právne posúdenie znamenalo to, že by sa mohol premlčať záväzok, ktorý sa ešte ani nestal splatným.
- ➔ pri námietke, že viazanosť začiatku plynutia premlčacej doby na deň nasledujúci po splatnosti záväzku by znamenala neprípustné posunutie začiatku plynutia premlčacej doby prakticky na neobmedzenú dobu, NS SR dôvodí, že v prípadoch, kedy by veriteľ neúmerne dlho otáľal s výzvou na plnenie, súd by mu s odkazom na § 3 ods. 1 OZ nemusel priznať právnu ochranu.

Ide o dve rozdielne práva? (1) Právo veriteľa na splnenie dlhu a (2) právo veriteľa vyzvať dlžníka na plnenie, a to všeobecnej trojročnej premlčacej dobe.

Názor NS SR nepovažujeme za správny. OZ v § 101 hovorí, že premlčanie plynie odo dňa, keď sa **právo mohlo vykonať prvý raz**. Týmto dňom je **deň, keď veriteľ objektívne mohol vykonať všetky úkony potrebné pre úspešné podanie žaloby**. Medzi ne patrí aj možnosť požiadať dlžníka o plnenie. **Veriteľ tak mohol urobiť hneď po vzniku dlhu. Je jedno, či tak urobil alebo nie. Dôležité je, že tak urobil mohol**. *Actio nata* preto nastane vtedy, keď veriteľ mohol privodiť splatnosť dlhu. Z tohto záveru vychádza súdom kritizovaný R 28/1984, ale napr. aj české Rc 73/2010 a Rc 104/2011

13

Ro Krajský súd Trnava z 19. 4. 2017, sp. zn. 23Co/79/2016

 Žalovaná vznesla námietku premlčania a to v odpore voči vydanému platobného rozkazu dňa 20.6.2015, ktorý oprela o výklad ustanovenia § 101 Občianskeho zákonníka, ktorý je obsiahnutý v **judikovanom rozhodnutí R 28/1984, podľa ktorého ak čas plnenia záväzku nebol dohodnutý ani stanovený právnym predpisom či rozhodnutím, je dlžník povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho veriteľ o plnenie požiadal**. Podľa odôvodnenia predmetného rozhodnutia je prvá objektívna možnosť vykonania práva veriteľa daná okamihom, keď veriteľ mohol najskôr o splnenie požiadať, t.j. dňom, ktorý nasleduje po dni, keď došlo k vzniku právneho vzťahu dohodnutého na neurčitú dobu, teda v prípadoch, keď čas splnenia nebol dohodnutý ani inak určený, začína premlčacia doba plynúť dňom nasledujúcim po tom, čo dlh vznikol. **V danom prípade sa súd nestotožnil s argumentáciou žalovanej, nakoľko je toho názoru, že ňou uvádzaný názor je potrebné považovať za prekonaný, pričom podstatným v danom prípade je výklad zákonnej formulácie „keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz“**. Podľa názoru súdu ktorý vychádza z právnych záverov vyslovených NS SR v rozhodnutí pod sp. zn. 4 Cdo 146/2008 zo dňa 31.6.2008 **nemožno zákonnú formuláciu „keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz“ vykladať spôsobom aký zvolila žalovaná, nakoľko pod vykonaním práva je potrebné rozumieť podľa názoru súdu jeho realizáciu formou podania návrhu žaloby na súde, prípadne rozhodcovského orgánu. Základným predpokladom podania žalobného návrhu je však skutočnosť, že uplatnená pohľadávka musí byť splatná, teda inými slovami že márne uplynula doba poskytnutá resp. určená na jej splnenie**. V tomto konkrétnom prípade teda podľa názoru súdu premlčacia doba nezačala plynúť tak ako to prezentovala žalovaná nasledujúci deň po poskytnutí pôžičky, ale až po márnom uplynutí lehoty na plnenie, ktorú žalobca stanovil vo svojej výzve na plnenie a ktorá uplynula dňa 31.10.2014. Z uvedeného je teda zrejmé, že premlčacia lehota začala plynúť dňa 1.11.2014, t.j. dňa ktorý nasleduje po dni, kedy sa dlh žalovanej voči žalobcovi stal splatným.

14

Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 10. 11. 2016, sp. zn. 3 Cdo 174/2016

Už v judikáte R 28/1984 bol prijatý záver, podľa ktorého „ak nebola doba splnenia dlhu dohodnutá ani inak ustanovená, začína premlčacia doba plynúť nasledujúcim dňom po vzniku dlhu“...

Na tomto závere sa ustálila aj neskoršia súdna prax [viď napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 25/2003, ktoré bolo neskôr publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) ako judikát R 91/2004] zotravnávajúca na tom, že ak doba plnenia nie je určená zákonom, rozhodnutím alebo zmluvou, splatnosť vyvolá veriteľ tým, že dlžníka požiada o plnenie (§ 563 OZ). Dlžník je v takom prípade povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo bol veriteľom požiadaný o jeho splnenie. Ak má veriteľ možnosť sám vyvolať splatnosť dlhu, má právo aj vykonať svoje právo vyplývajúce zo záväzku. Pre účely premlčania je preto významný prvý objektívny okamih, kedy tak môže urobiť a požiadať o plnenie. Rozhodujúcim je preto bezpochyby deň bezprostredne nasledujúci po dni, v ktorom dlh vznikol....

Na rovnakom právnom názore spočívajú aj viaceré rozhodnutia najvyššieho (okrem sp. zn. 1 Cdo 25/2003)viď sp. zn. 1 Cdo 148/2004 a sp. zn. 4 Cdo 66/2006), ale tiež krajských súdov SR (viď napríklad sp. zn. 5 Co 3/2015 Krajského súdu v Trenčíne, sp. zn. 19 Co 133/2012 Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 16 Co 667/2013 Krajského súdu v Banskej Bystrici a sp. zn. 10 Co 174/2013 Krajského súdu v Žiline). Z hľadiska právnej komparatistiky a identity (dávnej) alebo blízkosti (niekdajšej) právnej úpravy v ČR dovolací súd poukazuje na rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, v ktorom konštatoval, že „akokoľvek možno aj v neskoršej dobe (po prijatí R 28/1984) vysledovať v literatúre výhrady k riešeniu zvolenému v R 28/1984 .

Opačný názor na posudzovanú otázku plynutia premlčacej doby pri neexistencii dohody o splatnosti dlhu zaujal najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 146/2008.

Vec prejednávajúci senát už vo viacerých rozhodnutiach (viď napríklad sp. zn. 3 Cdo 56/2014, 3 Cdo 144/2014, 3 Cdo 136/2016) poukázal na to, že osobitný proces, výsledkom ktorého je prijatie niektorého judikátu kolégiom najvyššieho súdu a jeho publikovanie zákonom určeným spôsobom (v súčasnosti v Zbierke) priznáva takto publikovanému rozhodnutiu osobitný význam. Výklad, ktorý sa podáva v publikovanom judikáte, nie je síce právne (de iure) záväzný, fakticky (de facto) má ale vysokú vecnú autoritu. I keď judikatúra najvyššieho súdu nie je formálne záväzná, ipso iure normatívnu silu má, a to tak vo vertikálnej línii (voči súdom nižších stupňov), ako aj v horizontálnej línii (medzi jednotlivými senátmi a kolégiami najvyššieho súdu navzájom). Judikáty R 28/1984 a R 91/2004 majú takéto atribúty.

15

Dĺžka premlčacej doby v občianskom a obchodnom práve

Premľacia doba je ustanovená konkrétnym časovým úsekom, ktorý má určený začiatok plynutia. Dĺžku premlčacej doby určuje zákon a pod sankciou neplatnosti nemožno túto dobu zmeniť ani dohodou strán. Jedinú výnimku pripúšťa § 401 ods. 1 OBZ: „Strana, voči ktorej sa právo premlčuje, môže písomným vyhlásením predĺžiť premlčaciu dobu. „... i opakovane, ale najviac na 10 rokov.

Všeobecnú premlčaciu dobu ustanovuje **OZ v dĺžke 3 (troch) rokov a OBZ v trvaní 4 (štyroch rokovi)**. Okrem všeobecnej premlčacej doby upravujú OZ a OBZ osobitné premlčacie doby **v trvaní od jedného roka do 10 rokov**.

Občiansky zákonník v prípade nárokov na náhradu škody a z bezdôvodného obohatenia pozná okrem objektívnej premlčacej doby aj **osobitnú subjektívnu premlčaciu dobu v trvaní 2 rokov** (§ 106 ods. 1 a § 107 ods. 1 OZ).

Premľacia doba v trvaní **jedného roka** platí pri právach z prepravy (§ 108 OZ a § 399 OBZ), s výnimkou práv na náhradu škody pri preprave osôb, kde platí, pokiaľ ide o premlčanie, režim ako pri premlčaní práva na náhradu škody (§ 106 OZ).

Najdlhšia je premlčacia doba v trvaní 10 rokov. **10-ročná premlčacia doba platí v občianskom práve pre premlčanie:**

- práva na náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia za predpokladu, že škoda bola spôsobená a bezdôvodné obohatenie vzniklo úmyselne (§ 106 ods. 2 a § 107 ods. 2 OZ),
- práv priznaných právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu (§ 110 ods. 1 prvá veta OZ),
- práv uznaných dlžníkom písomne čo do dôvodu a výšky (§ 110 ods. 1 druhá veta OZ),
- práv zodpovedajúcich vecnému bremenu (§ 109 OZ).

V obchodnom práve platí 10-ročná na premlčacia doba, ak ide o právo na náhradu škody (§ 398 OBZ)

Za desať rokov sa v občianskom práve premlčia aj úroky a opakujúce sa dávky právoplatne priznané alebo písomne uznané, ale len tie, ktoré dospeli do právoplatnosti rozhodnutia alebo uznania. Úroky a opakujúce sa dávky, ktoré sa stali splatnými neskôr, sa premlčia už vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe (§ 110 ods. 3 OZ).

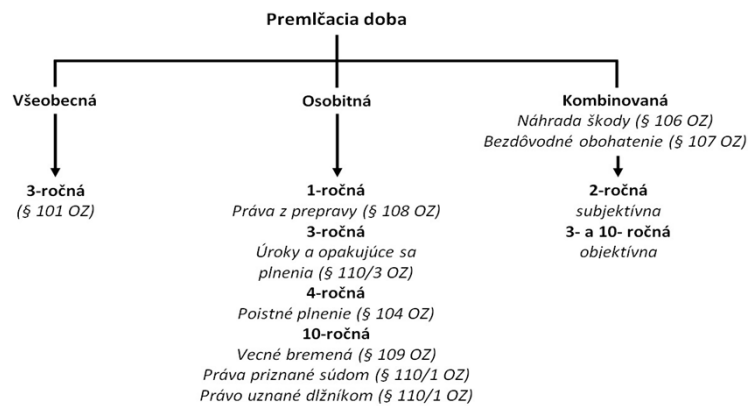
16

OZ upravuje všeobecné a osobitné premlčacie doby

Osobitné premlčacie doby sa líšia od všeobecnej úpravy:

- osobitnými predpokladmi premlčania,
- rozdielnym začiatkom plynutia premlčacej doby a
- rôznou dĺžkou premlčacej doby.

17

Všeobecná 3-ročná premlčacia doba v občianskom práve

Vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe (§ 101 OZ) sa premlčí napr.:

- ☞ právo dovolať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu (§ 40a a § 865 ods. 4 OZ),
- ☞ právo na odstúpenie od zmluvy podľa § 48 OZ (R 22/1995),
- ☞ právo na uplatnenie nároku zo zodpovednosti za vady na súde (§ 508 OZ),
- ☞ právo na uplatnenie postihu voči osobe, ktorá za škodu zodpovedá a za ktorú sa plnilo (§ 440 OZ) (R 40/1979),
- ☞ nárok oprávneného dediča na vydanie dedičstva podľa § 485 OZ (Z IV, s. 650 ods. 5),
- ☞ právo na vrátenie daru podľa § 630 OZ,
- ☞ regresné (postihové) právo poisťovateľa voči poistenému, a to bez ohľadu na to, či ide o zmluvné poistenie (R 36/1980, R 52/2004) alebo povinné zmluvné poistenie (§ 12 ods. 4 a § 24c PZP),
- ☞ právo na vyrovnanie dedičských podielov podľa § 13 zákona č. 293/1992 Zb. (R 69/1994),
- ☞ právo na náhradu plnenia, ktorým bola splnená vyživovacia povinnosť za iného (R 36/1969),
- ☞ právo na jednotlivé opakujúce sa plnenia výživného (pozri § 77 ods. 2 ZR),
- ☞ nároky podľa reštitučných predpisov (§ 5 ods. 4 zákona č. 403/1990 Zb. – Rc 34/1993, s. 123 ods. 2; § 14 až 16 a nasl. zákona č. 229/1991 Zb. – ZSP 64/1998; § 13 ods. 2 zákona č. 42/1992 Zb. – R 18/2006),
- ☞ právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva, ktoré vzniklo prenajímateľovi bytu voči štátu v dôsledku protiústavnej regulácie nájomného (Rc 18/2013),
- ☞ právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje (R 58/2014).

18

Prekážky v plynutí premlčacej doby

Premlčacia doba za normálnych okolností plynie od udalosti, od ktorej sa táto doba počíta (pozri § 101 OZ) a končí posledným dňom premlčacej doby. To neplatí vždy. Môžu nastať tri základné situácie:

- premlčacia doba nezačne plynúť vôbec (neplynutie premlčacej doby),
- plynutie doterajšej premlčacej doby sa prerhne a začne plynúť celkom nová premlčacia doba,
- plynutie premlčacej doby sa preruší a po odpadnutí právnej prekážky pokračuje plynúť ďalej (spočívanie premlčacej doby).

Ad a) **Premlčacia doba nezačne plynúť vôbec**, alebo síce **začne plynúť, ale až po odpadnutí právnej prekážky**: v prípade osôb, ktoré musia mať zákonného zástupcu (§ 113 OZ), alebo ak ide o premlčanie práva medzi zákonným zástupcom a zastúpeným (§ 114 OZ).

§ 19 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti štátu za škodu: „Lehota neplynie počas predbežného prerokovania nároku podľa § 15 zákona odo dňa podania žiadosti do skončenia prerokovania, najdlhšie však počas šiestich mesiacov“.

§ 113. Zda byl nárok predbežně projednán u jiného orgánu či nikoliv a kdy se tak stalo, není pro zákonem zmiňované „vykonání práva“ významné, neboť u tohoto jiného orgánu se na rozdíl od soudu právo ve smyslu ustanovení § 100 odst.1 OZ nevykonává. **Po dobu predbežného projednání nároku, maximálne po dobu šesti mesíců** (§ 22 odst. 3 zákona) **se promlčecí doba staví**, avšak teprve uplatnění práva žalobou u soudu je výkonem práva rozhodným z hlediska promlčení nároku na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě či trestu (Uz NS ČR z 24. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 292/2003).

Ad b) **Prerhnutie premlčacej doby** znamená, že doterajšia premlčacia doba prestane plynúť a na ňu nadviaže celkom nová premlčacia doba (na predchádzajúcu premlčacia dobu sa neprihliada). K prerušeniu plynutia premlčacej doby dochádza najmä v prípade **pisomného uznania záväzku** (§ 110 ods. 1 a § 558 OZ a § 407 OBZ), **uplatnenia nároku na súde** (§ 110 OZ, § 402 OBZ) alebo na **rozhodcovskom súde** (§ 403 OBZ), **privatívnej novácie** (pozri § 570 OZ), **započítania vzájomných pohľadávok včítane kompenzačnej námietky** (§ 580 a nasl. OZ a § 147 ods. 2 CSP) alebo **uplatnenia protinároku v súdnom alebo rozhodcovskom konaní** (§ 404 OBZ a vzájomná žaloba podľa § 147 ods. 1 CSP).

Ad c) V prípade **spočívania premlčacej doby** dochádza k tomu, že premlčacia doba, ktorá začala plynúť skôr v minulosti pred svojim skončením v dôsledku právnej prekážky prestane plynúť (hovoríme, že sa jej plynutie prerušuje), aby po odpadnutí tejto prekážky brániacej jej plynutiu, mohla pokračovať až do svojho skončenia. Premlčacia doba, ktorá uplynula pred vznikom tejto právnej prekážky a po jej odpadnutí sa spočíta. Tak je tomu v prípade uplatnenia práva na súde (§ 112 OZ a § 402 OBZ), počas doby, po ktorú nebol ustanovený zákonný zástupca (§ 113) alebo ide o právne vzťahy medzi manželmi (§ 114 OZ).

19

Premlčacia doba vôbec nezačne plynúť

V záujme ochrany práv určitej skupiny osôb Občiansky zákonník ustanovuje, **premlčacia doba nezačne plynúť vôbec, alebo síce začne plynúť, ale až po odpadnutí právnej prekážky**. Tak je tomu v prípade osôb, ktoré musia mať zákonného zástupcu (§ 113 OZ), alebo ak ide o premlčanie práva medzi zákonným zástupcom a zastúpeným (§ 114 OZ).

§ 113. Aj v konaní vo veciach dôchodkového zabezpečenia osoby trpiacej duševnou chorobou, ktorá nie je prechodná, treba sa zaoberať predovšetkým otázkou jej spôsobilosti na právne úkony, poprípade ustanovenia opatrovníka tejto osobe. Pokiaľ nebol osobe, ktorá musí mať opatrovníka, ustanovený opatrovník, nezačne sa ani premlčanie jednotlivých splátok dávky dôchodkového zabezpečenia (R 57/1973).

V praxi ide najmä o prípady stretu záujmov medzi zákonným zástupcom alebo opatrovníkom a maloletým. Súdna prax dospela k záveru, že **nie je rozhodujúci samotný (už vzniknutý a súdom zistený) stret záujmov, ale že konflikt záujmov medzi rodičmi a maloletými deťmi je daný aj v prípade len pravdepodobnosti konfliktu záujmov**, teda ak konflikt záujmov iba hrozí. O takú situáciu ide vtedy, ak sú nároky či povinnosti rodičov a maloletého dieťaťa v konaní vzájomne podmienené (porovnaj Rc 89/2006).

§ 113. V spore o náhradu škody usmrtením otca rodiny môže dôjsť ku **konfliktu záujmov medzi pozostalou matkou a dieťaťom či deťmi navzájom**, ak sa domáhajú nároku na náhradu za stratu na výživu **proti zodpovednej osobe**. Náhrada nákladov na výživu pozostalých prislúcha len do výšky limitu predstavovaného výškou náhrady za stratu na zárobku zosnulého, a to bez ohľadu na to, či táto limitácia zodpovedá skutočným odôvodnenej potreby jednotlivých oprávnených, a že v tom rozsahu, v akom by bola jednému z pozostalých priznaná náhrada vyššia, musí byť ostatným pozostalým priznaná v rámci danej limitácie náhrada nižšia. S touto vzájomnou podmienenosťou nárokov jednotlivých pozostalých treba počítať aj pri úvahe o možnom konflikte záujmov medzi pozostalým manželom - rodičom maloletých detí a maloletými deťmi. Tento konflikt záujmov teda nenastupuje až podaním žaloby, ale je v zmysle zákona o rodine navodený už tým, že nastanú okolnosti zakladajúce nároky jednotlivým osobám, lebo najmä vyčíslenie výšky práv, ktoré sú vzájomne previazané rozsahom vyživovacej povinnosti zosnulého rodičia a limitáciou celkovej výšky náhrady, vyvoláva kolíziu záujmov aj pre samotné uplatnenie nároku podaním žaloby. Z toho teda v posudzovanej veci vyplýva, že **hoci žalobcovia po smrti otca mali v dobe svojej nepľnoletosti zákonnú zástupkyňu (matku), tá za ne nemohla pre potenciálny konflikt záujmov účinne uplatňovať nároky na náhradu škody, ktoré sú predmetom tohto konania, a z hľadiska premlčania týchto nárokov na ňu nemožno na účely výkladu § 113 OZ nazerať ako na zákonného zástupcu. Preto do doby, než bol žalobcom ustanovený kolízny opatrovník, nemohla začať plynúť premlčacia doba na uplatnenie nárokov maloletých detí na náhradu nákladov na výživu** (Ro NS ČR Z 27. 10. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3782/2013).

20

Pretrhnutie premlčacej doby – plynie nová premlčacia doba

Pretrhnutie premlčania: V dôsledku zákonom ustanoveného dôvodu prestane plynúť doterajšia premlčacia doba a **po odpadnutí prekážky začne plynúť od začiatku nová, a to vždy 10-ročná premlčacia doba** (medzitým ubehnutá premlčacia doba nemá žiadny právny význam) (podľa § 407 ods. 1 OBZ platí 4-ročná premlčacia doba).

a) **priznanie sporného práva právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu** (napr. rozhodcovského súdu). Za také rozhodnutie sa podľa súdnej praxe nepovažuje uznesenie o dedičstve,

b) **písomné uznanie práva dlžníkom čo do dôvodu i výšky.**

Uznať možno iba právo, ktoré podlieha premlčaniu (pozri § 100 OZ), príp. preklúzií. Vylúčené je uznanie práva, pri ktorom uplynula prekluzívna doba, pretože v tomto prípade, na rozdiel od premlčania, dochádza k zániku práva (§ 583 OZ). To isté platí aj o práve, ktoré nikdy neexistovalo.

Okamihom uznania teda začína plynúť nová premlčacia doba, kedy týmto okamihom je potom podľa judikatúry už **deň, keď dlžník písomné uznanie vyhotovil**, nie deň, kedy dôjde uznanie do sféry veriteľa. K tomuto dňu nastáva tiež uvedená vyvrátiteľný predpoklad existencie uznaného dlhu. **Ak určí však dlžník vo vyhlásení aj konkrétnu dobu, do ktorej splní, 10-ročná premlčacia doba začína plynúť až uplynutím lehoty uvedenej vo vyhlásení.** Ak dlžník v uznaní dlhu rozložil plnenie na jednotlivé čiastkové plnenia (splátky), potom platí 10-ročná premlčacia doba aj pre tieto čiastkové plnenia a jej beh začína odo dňa dospelosti každého z nich. Ak dlžník písomne uznal právo čo do dôvodu, avšak **iba do určitej výšky, nastanú účinky uznania dlhu len do uznanej výšky** (porovnaj § 407 ods. 1 OBZ). Vo vzťahu k zvyšku práva plynie premlčacia doba ďalej.

Najvyšší súd ČR: **ak uzná dlžník dlh čo do istiny, nemá to bez ďalšieho za následok uznanie aj jej príslušenstva** (NS 29 Odo 1663/2006). Ak je zo strany dlžníka vôľa uznať istinu vrátane príslušenstva, musí tak urobiť výslovne. Ak sa teda uznanie nevzťahuje na úroky, tak premlčanie úrokov plynie ďalej aj po uznaní istiny.

21

Písomné uznanie premlčaného dlhu - premlčanie

Z ustanovenia § 110 ods. 1 OZ priamo **nevyplyva, či možno uznať už premlčaný dlh** (podľa § 407 ods. 4 OBZ – uznať možno aj premlčaný dlh). Uznanie premlčaného dlhu je podľa § 558 OZ viazané na vedomosť dlžníka o tom, že dlh je premlčaný. Podľa rozhodnutia NS SR, ak žalovaná nevedela, že uznáva premlčaný dlh, nedošlo k vyvolaniu účinkov v zmysle § 110 ods. 1 OZ, t. j. k začatiu plynutia novej desaťročnej premlčacej doby (pri právnej bezvýznamnosti pôvodnej premlčacej doby) (Ro NS SR z 25. 3. 2010, sp. zn. 1 Cdo 197/2009).

Uznaním dlhu (§ 110 ods. 1 OZ) sa dlžník nezbavuje možnosti uplatňovať v civilnom sporovom konaní námietky týkajúce sa dôvodu alebo výšky (rozsahu) nároku veriteľa (R 13/1988).

 Podľa § 558 OZ ak niekto uzná písomne, že zaplatí svoj dlh určený čo do dôvodu aj výšky, predpokladá sa, že dlh v čase uznania trval. Pri premlčanom dlhu má také uznanie tento právny následok, len ak ten, kto dlh uznal, vedel o jeho premlčaní. Preskúmaním vecí dovolací súd zistil, že Dohoda bola so žalovanými uzavretá formou formuláru, ktorý vopred pripravil veriteľ pre dlžníka. **Predmetný formulár obsahuje viacero právnych vzťahov ako napr. jednostranné prejavy uznania záväzku, prehlásenie o vedomosti o premlčaní dlhu a jeho následkoch a dvojstranné právne úkony o dohode o splátkach a dohode o uzavretí rozhodcovskej doložky.** Dovolací súd sa plne stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že **skrytým cieľom tejto dohody bolo dosiahnutie uznania záväzku a tým aj predĺženia premlčacej doby na uplatnenie nároku žalobcu na 10 rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo.** Zámer dosiahnuť uznanie záväzku a predĺženie premlčacej doby na uplatnenie nároku žalobcu aj dovolací súd hodnotí ako nekalú obchodnú prax, pretože boli naplnené zákonné znaky tohto inštitútu, a to tak nedostatok odbornej starostlivosti na strane dodávateľa, ako aj potenciálne riziko, že takéto konanie naruší správanie spotrebiteľa. Dovolací súd sa teda stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že uznanie záväzku ako právny úkon je za uvedených okolností v rozpore s dobrými mravmi a preto absolútne neplatné (§ 39 OZ) (Ro NS SR z 30. 5. 2016, sp. zn. 2MCdo/5/2015).

22

Premlčacia doba spočíva – uplatnenie práva na súde

Ide o dva osobitné prípady, keď dochádza k zastaveniu plynutia premlčacej doby (spočívanie premlčacej doby): **a) ak veriteľ uplatnil v premlčacej dobe právo na súde alebo u iného príslušného orgánu a v začatom konaní riadne pokračuje** (§ 112 prvá veta OZ), **b) ak ide o právo, ktoré bolo právoplatne priznané a na súde alebo inom príslušnom orgáne bolo navrhnuté začatie výkonu exekúcie** (§ 112 druhá veta OZ).

Medzi spôsoby uplatnenia práva na súde patrí najmä: právo poškodeného na náhradu škody v adhéznom konaní podľa § 46 a nasl. TP (napr. pozri R III/1967, s. 67, R 29/1985, R 31/1974), žaloba na plnenie [§ 137 písm. a) CSP], vzájomná žaloba podľa § 147 ods. 1 CSP a vzájomná žaloba na započítanie pohľadávky podľa § 147 ods. 2 CSP.

Uplatnením práva na súde je predovšetkým **žaloba smerujúca na plnenie (§ 137 písm. a) CSP). Samotná výzva na plnenie adresovaná dlžníkovi také účinky nemá.**

Spočívanie premlčania práva podľa § 112 OZ nastáva vo vzťahu k:

- a) **uplatnenému právu - vecný účinok,**
- b) **rozsahu nároku, pre ktorý sa konanie vedie (v rozsahu, v akom bolo právo uplatnené na súde) a**
- c) **stranám civilného sporu – osobný účinok.**

Premlčované právo spočíva od podania žaloby až po meritórne rozhodnutie súdu vo veci. Ak sa vo veci nerozhodlo vo veci samej podľa § 405 ods. 1 OBZ platí, že premlčacia doba neprestala plynúť. Čo ak konanie bolo zastavené z iných príčin, ktoré žalobca nemohol ovplyvniť?

Podaním určovacej žaloby podľa § 137 písm c) CSP sa plynutie premlčacej doby nezastavuje (R 26/1975). Premlčanie nespočíva ani podaním návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia pred podaním žaloby (§ 325 ods. 1 CSP).

K zastaveniu plynutia premlčacej doby môže dôjsť aj tým, že **veriteľ svoje právo (pohľadávku) prihlási v konkurznom konaní.** K prerušeniu premlčania dochádza až podaním prihlášky pohľadávky do konkurzu (reštrukturalizácie), nie samotným podaním návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka.

23

Premlčacia doba spočíva – uplatnenie práva u iného orgánu

Iným príslušným orgánom v zmysle § 112 prvej vety OZ je orgán, ktorý v určitých prípadoch nahrádza súd. Takým orgánom sú napr. rozhodcovia (pozri § 403 OBZ) alebo stály rozhodcovský súd a takisto aj správny orgán, ktorý rozhoduje o priestupkoch, ale iba v prípade, ak sa konanie vedie na orgáne, ktorý má právomoc vo veci konať.

 Ak veriteľ uplatnil svoje právo na rozhodcovskom súde, ktorého **rozhodca nemal právomoc vydať rozhodcovský rozsudok**, nejde o uplatnenie práva u príslušného orgánu v zmysle § 112 Občianskeho zákonníka. Zachovanie účinkov podanej žaloby pred takýmto rozhodcovským súdom a spočívanie plynutia premlčacej doby totiž nie je pre tento prípad nikde zakotvené (Uz ÚS SR z 20.9.2017, sp. z n. III. ÚS 572/2017).

24

Vplyv procesných úkonov na spočívanie premlčania

Premlčacia doba spočíva iba vo vzťahu medzi stranami civilného sporu. Premlčacia doba spočíva vo vzťahu k osobe, ktorá pristúpila do konania. Ak ide o vstupe do konania na strane žalobcu v zmysle § 79 CSP, k vstupu do konania dochádza okamihom, kedy taký žalobca vysloví voči súdu so vstupom do konania súhlas, nie dňom, kedy jeho pristúpenie navrhol pôvodný žalobca. Týmto okamihom dochádza tiež k uplatneniu práva v konaní na účely plynutia premlčacej doby (Rc 57/2008).

§ 80 ods. 1 CSP: Ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou sa spája prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, môže žalobca navrhnúť, aby do konania na jeho miesto alebo na miesto žalovaného vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli. K spočívaniu premlčacej doby dochádza až právoplatnosťou rozhodnutia súdu, ktorým sa táto zmena pripustila.

Zmenou žaloby podľa § 140 ods. 1 CSP je návrh, ktorým sa rozširuje uplatnené právo alebo sa uplatňuje iné právo. Ak žalobca uvedie v žalobe potrebné údaje nevyhnutné na identifikáciu uplatneného práva v žalobe, nie však v žalobnom návrhu, a ten neskoršie o tieto náležitosti doplní, nejde o zmenu žaloby, ale len o jej spresnenie. Toto spresnenie nemôže mať vplyv na plynutie premlčacej doby (Uz NS ČR z 9. 12. 2004, sp. zn. 22 Cdo 240/2004). Ak v dôsledku zmeny pôvodne uplatneného hmotnoprávneho nároku dôjde k zmene rozsahu uplatneného nároku, spočívanie premlčania sa vo vzťahu k novému alebo zmenenému nároku začína plynúť dňom právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým bola zmena žaloby pripustená. Tento záver podľa ÚS ČR neplatí v prípade, že už v žalobe bola vyčíslená základná výška náhrady s požiadavkou na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (I. ÚS 3367/13).

Vzájomnou žalobou (§ 147 ods. 1 CSP) si žalovaný uplatňuje proti žalobcovi svoje subjektívne práva. Spočívaniu premlčacej doby tu dochádza okamihom doručenia tohto procesného úkonu súdu bez ohľadu na to, či takúto vzájomnú žalobu súd vylúči na samostatné konanie alebo sa pôvodná žaloba a vzájomná žaloba žalovaného prejednávajú spolu (porovnaj § 404 ods. 1 OBZ).

Veriteľ môže uplatniť svoje právo proti dlžníkovi na súde nielen podaním žaloby na plnenie, ale v konaní vedenom dlžníkom proti nemu aj tzv. **kompenzačnou námietkou** (§ 147 ods. 2 CSP), teda prejavom, ktorým uplatňuje svoju pohľadávku na započítanie proti pohľadávke žalobcu. **Od okamihu, keď sa právo takto v konaní uplatnilo, premlčacia doba až do skončenia konania neplynie; po jeho skončení potom jej plynutie pokračuje.** Pohľadávka, ktorá nezanikla započítaním, trvá ďalej a plynutie premlčacej doby na jej uplatnenie pokračuje po právoplatnom skončení konania, v ktorom bola vznesená kompenzačná námietka. Na tom nič nemení okolnosť, že z celkovej výšky pohľadávky namietanej na započítanie proti pohľadávke dlžníka zanikla len jej časť. K prerušeniu plynutia premlčacej doby dochádza totiž v tom rozsahu, v akom bolo právo na súde uplatnené.

iii. Ak započítaním zanikla len časť pohľadávky namietanej na započítanie, ohľadom zostávajúcej (nezaniknutej) časti pohľadávky premlčacia doba spočívala po dobu konania, v ktorom bola takto uplatnená (§ 112 OZ), a až po jeho skončení pokračovalo plynutie premlčacej doby na uplatnenie tejto zvyšnej časti pohľadávky (Ro NS ČR, sp. zn. 25 Cdo 874/2005).

25

Premlčacia doba spočíva – podanie návrhu na začatie exekúcie

Uplatnenie práva, ktoré už bolo priznané vykonateľným súdnym rozhodnutím súdu alebo iného orgánu návrhom na začatie exekúcie sa považuje za ďalší úkon, ktorý smeruje k realizácii práva. Podaním návrhu na vykonanie exekúcie sa plynutie 10-ročnej premlčacej doby zastavuje (spočíva), a to na celý čas trvania exekučného konania.

iii. Keďže účinky ustanovenia § 112 OZ má i návrh na výkon rozhodnutia, pokiaľ ide o pohľadávky priznané súdnym rozhodnutím Najvyšší súd SR má za to, že premlčacia doba (§ 110 OZ), ktorá začala plynúť právoplatnosťou predmetného exekučného titulu, t. j. 9. 5. 1992 spočívala počas konania okresného súd od 28. 2. 1994 (podanie návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia) do 9. 4. 2003 (právoplatnosť uznesenia o zastavení výkonu rozhodnutia). Preto nemohla od právoplatnosti a vykonateľnosti exekučného titulu (9. 5. 1992) do doručenia upovedomenia o začatí exekúcie povinnému (15. 6. 2006), uplynúť desať ročná premlčacia doba. Pokiaľ odvolací súd potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa majúca za to, že upovedomenie o začatí exekúcie bolo povinnému doručené po uplynutí desať ročnej premlčacej doby, nie je jeho rozhodnutie správne. Je založené na nesprávnom právnom posúdení veci (Ro NS SR z 25. 6. 2008, sp. zn. 1 M Cdo 3/2008).

Premlčanie podľa judikatúry spočíva aj v prípade podania návrhu na hoci tento spôsob výkonu nemá za následok uspokojenie práva vymáhanej pohľadávky, ale iba jej zabezpečenie (**nariadenie výkonu rozhodnutia zriadením exekučného záložného práva k nehnuteľnostiam**, porovnaj Uz NS ČR, sp. zn. 20 Cdo 2270/2008).

Aj v prípade exekučného vymáhania pohľadávky platí zákonná podmienka (§ 112 OZ), že veriteľ musí v začatom výkone exekúcie riadne pokračovať. Nečinnosť exekučného súdu či exekútora nemožno spájať s bránením oprávneného v riadnom pokračovaní konania (Uz NS ČR, sp. zn. 20 Cdo 4914/2012).

iii. Súdna prax i odborná akademická verejnosť pripustila za dôvod podľa § 57 ods. 1 písm. g/ EP i premlčanie pohľadávky priznanej rozhodnutím, ktoré je exekučným titulom, t. j. premlčaním judikovaného práva uplynutím času, pri ktorom pohľadávka nezaniká, len sa oslabuje, za predpokladu, že povinný sa premlčania dovoľá, (vid' R 21/1981, obdobne napr. Mazák, J.: Komentár k Exekučnému poriadku, Eurounion, 1995, Krajčo, J.: Komentár Exekučný poriadok, Eurounion, 2009, strana 207). **Uplatnenie (dovolenie sa) námietky premlčania v exekučnom konaní nemožno povinnému uprieť.** Na jej uplatnenie je súd povinný prihliadať v ktoromkoľvek štádiu exekučného konania. Z týchto dôvodov neobstojí námietka oprávneného ohľadne nesprávnosti postupu súdov, ak tieto v exekučnom konaní prihliadali na hmotnoprávny úkon povinnej o uplatnení námietky premlčania vymáhanej pohľadávky potom, čo už bolo rozhodnuté o jej námietkach proti exekúcii (§ 50 - § 51 EP) (Uz NS SR 11. 4. 2011, sp. zn. 5 Cdo 149/2010).

26

Podmienka spočívania premlčania – veriteľ riadne pokračuje v začatom konaní

Predpokladom spočívania premlčacej doby podľa § 112 OZ nie je len uplatnenie práva na súde alebo u iného príslušného orgánu, ale aj to, že veriteľ v začatom konaní riadne pokračuje. V začatom konaní riadne pokračuje (§ 112 OZ) aj ten účastník súdneho konania, ktorý súčinnosť so súdom v konaní sám nevyvíja, svojimi úkonmi však nebráni priebehu konania a jeho skončeniu rozhodnutím súdu vo veci (R 32/1978).

III. Porušenie svojho základného práva na spravodlivé súdne konanie sťažovateľ podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru videl najmä v právnom názore najvyššieho súdu, podľa ktorého boli nesprávne posúdené podmienky na spočívanie (zastavenie plynutia) premlčacej doby podľa § 112 OZ, podľa ktorého, premlčacia doba spočíva, ak veriteľ uplatnil právo na súde a v začatom konaní riadne pokračuje. Najvyšší súd SR rozhodol, že nedošlo k splneniu ani jednej z uvedených podmienok, pretože sťažovateľ ako veriteľ neinicioval súdne konanie v zmysle § 50a ods. 2 OZ (bol viazaný výrokom krajského súdu v otázke prieskumu, či môže a za akých podmienok dôjsť k spočívaniu premlčacej doby počas konania, v ktorom sa účastník domáha nahradenia vyhlásenia vôle na uzavretie kúpnej zmluvy podľa § 50a ods. 2 OZ). Je nepochybné, že sťažovateľ neinicioval súdne konanie v zmysle § 50a ods. 2 OZ, ale inicioval ho odporca, teda dlžník, preto minimálne táto podmienka nebola naplnená a vzhľadom na kumulatívny charakter podmienky spočívania premlčacej doby je tento názor správny, a preto z tohto hľadiska ani nemohlo dôjsť k porušeniu označeného práva na spravodlivé súdne konanie (Uz ÚS SR zo 7. 4. 2010, sp. zn. III. ÚS 149/2010-21).

O riadne pokračovanie v konaní nejde vtedy, keď účastník zavini zastavenie konania preto, že neopraví vady žaloby (§ 139 a nasl. CSP), bezdôvodne vezme žalobu späť (§ 144 a nasl. CSP), neodôvodnene preruší konanie podľa § 163 CSP atď.

III. Zastavenie konania v dôsledku realizácie dispozičného práva žalobcom podľa § 96 ods. 1 OSP (teraz § 144 CSP) nemožno považovať za riadne pokračovanie v konaní v zmysle § 112 OZ. Pokiaľ došlo k zastaveniu konania v dôsledku späťvzatia žaloby, prihliada sa na vec, ako by ku konaniu vôbec nedošlo; zastavené súdne konanie nemá žiaden právny dopad na plynutie premlčacej doby pri práve na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia podľa § 107 ods. 2 OZ (Uz NS SR, sp. zn. 3 Cdo 185/2009).

27

Spočívanie premlčacej doby – náhrada škody v trestnom konaní

Prípados konania, v rámci ktorého dochádza k zastaveniu plynutia premlčacej doby, je i tzv. **adhézne konanie** (§ 46 TP), teda konanie o nároku na náhradu škody v rámci trestného konania. Návrh treba podať najneskoršie na hlavnom pojednávaní pred začatím dokazovania.

III. V prípade námietky premlčania je v konaní o náhrade škody, ktorému predchádzalo adhézne konanie, potrebné posúdiť či bol nárok na náhradu škody v trestnom konaní uplatnený, či bol uplatnený riadne a či poškodený v adhéznom konaní riadne pokračoval (R 22/1979). Ak poškodený uplatnil v trestnom konaní nárok na náhradu škody a v tomto začatom konaní riadne pokračoval, premlčacia lehota sa zastaví a v priebehu tohto konania neplynie. Predpokladom spočívania premlčacej doby teda je, aby veriteľ aj riadne pokračoval v začatom konaní. Uplatnením práva v zmysle § 112 OZ je aj uplatnenie nároku na náhradu škody pred orgánmi prípravného trestného konania (R III/1967 s.67) (Ro KS v Trnave z 19. 10. 2011, sp. zn. 24Co/37/2011).

Najvyšší súd SR v rozsudku, sp. zn. 1Cdo/43/2010 pripustil, že moment začiatku pokračovania plynutia premlčacej doby nie je deň nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia v trestnom konaní, ani moment vyznačenia právoplatnosti na takomto rozhodnutí, ale moment doručenia rozhodnutia v trestnom konaní poškodenému: „So zreteľom na uvedené pre pokračovanie plynutia subjektívnej premlčacej doby podľa § 112 OZ nie je rozhodujúci okamih vyznačenia právoplatnosti na rozhodnutí, ktorým bol žalobca ako poškodený odkázaný na konanie vo veciach občianskoprávných, ale doručenia tohto rozhodnutia poškodenému.“ Podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1Cdo/43/2010: „Ak nedošlo v trestnom konaní k uloženiu povinnosti nahradiť poškodenému uplatnenú náhradu škody, má poškodený možnosť uplatniť si nárok na náhradu škody v civilnom súdnom konaní v premlčacej dobe, ktorej beh pokračuje po skončení trestného konania, o ktorom bol ako poškodený upovedomený, až do jeho úplného vycerpania. Poškodený v konaní riadne pokračuje aj vtedy, ak po skončení trestného konania v primeranej dobe pokračuje v civilnom súdnom konaní. Určenie tejto primeranej doby bude vždy otázkou posúdenia okolností jednotlivého konkrétneho prípadu.“

III. Ak poškodený uplatnil v trestnom konaní nárok na náhradu škody spôsobenej mu trestným činom a v tomto začatom konaní riadne pokračoval, premlčacia lehota sa zastaví a v priebehu tohto konania neplynie. Po skončení trestného stíhania, v ktorom nedošlo k uloženiu povinnosti nahradiť uplatnenú škodu a poškodený bol vyrozumený o skončení stíhania, plynutie premlčacej doby pokračuje (pozri aj R 31/1974) (R 29/1985).

28

2. časť

Osobitné premlčacie doby v občianskom práve

29

Osobitné prípady premlčania práva podľa OZ a OBZ

Občiansky zákonník osobitne upravuje:

→ premlčanie práva, ktoré sa malo predtým uplatniť u príslušného subjektu (§ 102 OZ), → premlčanie práva na plnenie z poistenia (§ 104 OZ), → premlčanie práva na vydanie dedičstva (§ 105 OZ), → premlčanie práva na náhradu škody (§ 106 OZ), → premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 107 OZ), → premlčanie práva z prepravy (§ 108 OZ), → premlčanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu (§ 109), → premlčanie práva priznaného súdom a uznaného dlžníkom (§ 112 OZ).

Právna úprava premlčania zahrnutá do Občianskeho zákonníka ako všeobecného predpisu súkromného práva sa podporne použije aj na iné oblasti súkromného práva (napr. rodinné právo, pracovné právo, zmenkové právo) alebo na premlčanie práva podľa osobitných predpisov, ak niet špeciálnej úpravy.

Osobitná úprava premlčania platí v obchodnom práve podľa Obchodného zákonníka, ktorý upravuje najmä:

→ premlčanie práva zo zodpovednosti za vady (§ 393 ods. 1 OBZ), → premlčanie práva na náhradu škody (§ 398 OBZ), → premlčanie práva vzniknuté na základe porušenia práva (napr. zmluvná pokuta, úroky z omeškania) (§ 393 ods. 1 OBZ), → premlčanie práva uskutočniť právny úkon (§ 391 ods. 2 OBZ), → premlčanie práv vzniknutých zo škody na dopravovaných veciach a za oneskorené doručenie zásielky (§ 399 OBZ), → premlčanie práva odstúpiť od zmluvy (§ 394 ods. 1 OBZ), → premlčanie práva na vrátenie plnenia uskutočneného z neplatnej zmluvy (§ 394 ods. 2 OBZ), → premlčanie práva na náhradu škody spôsobenej neplatnosťou právneho úkonu (§ 394 ods. 3 OBZ), → premlčanie práva pri záväzkoch na vydanie vecí (§ 395 OBZ), → premlčanie práva na peňažné prostriedky uložené na bežnom alebo vkladovom účte (§ 396 OBZ).

30

Predžalobné uplatnenie práva u povinného subjektu

V zákonom stanovených prípadoch ja začiatok plynutia premlčacej doby podmienený predchádzajúcim uplatnením práva u druhého účastníka záväzkového vzťahu. Oprávnený tak musí urobiť v predpísanej prekluzívnej dobe.

§ 102 OZ: Pri právach, ktoré sa musia najprv uplatniť u fyzickej alebo právnickej osoby začína plynúť premlčacia doba odo dňa, keď sa právo takto uplatnilo.

Jednotlivé prípady, keď treba uplatniť právo najprv u povinného subjektu uvádza OZ najmä v súvislosti právom na náhradu škody (§ 436, § 763 ods. 3 a § 771) alebo s právami zo zodpovednosti za vady (§ 504, § 509, § 625 atď.).

Na uplatnenie práva u povinného subjektu v prepadnej (prekluzívnej) lehote nadväzuje začiatok plynutia všeobecnej 3-ročnej premlčacej doby (§ 101 OZ). Začiatok premlčacej doby pripadá na deň, kedy došlo k uplatneniu práva u fyzickej alebo právnickej osoby (§ 102 OZ).

 Práva zo zodpovednosti za vady vecí, pre ktoré platí záručná doba, zaniknú, ak neboli uplatnené v záručnej dobe. Neuplatnenie práv v týchto lehotách má bez ďalšieho za následok zánik práv. Ak sa však práva zo zodpovednosti za vady uplatnili v týchto lehotách a ak neboli uspokojené, môže sa kupujúci domáhať ochrany na súde; podľa ustanovení § 101 a § 102 OZ premlčanie týchto práv nastane uplynutím troch rokov odo dňa, keď sa právo uplatnilo u predávajúceho (R 2/1978, s. 42 ods. 2 a 3).

 Ak objednávateľ právo zo zodpovednosti za vady uplatnil u zhotoviteľa najneskôr v reklamačnej lehote, avšak zhotoviteľ mu nevyhovel, môže sa domáhať svojho práva na súde vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote, ktorá začína plynúť odo dňa, keď sa právo takto u zhotoviteľa uplatnilo (§ 101 a § 102 OZ) (R 2/1978, s. 47 ods. 4).

Uplatnenie práva u povinného subjektu podľa § 102 OZ sa musí vykonať v prekluzívnej lehote. Pokiaľ sa právo takýmto spôsobom neuplatní včas, dochádza k zániku práva (pozri § 583 OZ) a potom samozrejme už ani plynutie ďalšej (premlčacej) doby neprichádza do úvahy.

31

Premlčanie práva na poistné plnenie

§ 104 OZ: Pri právach na plnenie z poistenia začína plynúť premlčacia doba za rok po poistnej udalosti. Kombinácia osobitnej a všeobecnej premlčacej doby. 4-ročná premlčacia doba (1 + 3) a plynie od poistnej udalosti. Ak účastníkmi poistnej zmluvy sú subjekty obchodného práva, aj v tomto prípade je potrebné aplikovať ustanovenie § 104 OZ. Ide o veľmi špecifickú úpravu, ktorá kombinuje všeobecnú a osobitnú premlčaciu dobu a ktorá nemá v našom právnom poriadku obdobu. V prípade aplikácie § 104 OZ alebo všeobecnej premlčacej doby podľa OBZ (§ 397) je výsledok rovnaký.

 Začiatok premlčacej doby na uplatnenie nároku na poistné plnenie je určený v ustanovení § 104 OZ objektívne, a to pre všetky druhy poistenia. Jej celková dĺžka sú štyri roky a plynie od poistnej udalosti, ktorá je vymedzená poistnými podmienkami pre jednotlivé druhy poistenia, a to bez ohľadu na to, kedy bola poistná udalosť poisťovni oznámená a kedy sa poistné plnenie stalo splatným, teda kedy došlo k vzniku nároku (*actio nata*). **Pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby je teda rozhodujúca skutočnosť okamih vzniku poistnej udalosti, a to bez ohľadu na to, či a prípadne kedy sa prejavili ďalšie vplyvy tej istej poistnej udalosti** (Ro NS ČR z 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3771/2008).

Rozhodujúcou skutočnosťou pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby je totiž okamih, **kedy došlo k poistnej udalosti (pozri § 797 ods. 2 OZ), nie keď bola poistná udalosť oznámená poisťovni ani dátum splatnosti poistného plnenia, t. j. keď sa nárok stal splatným (pozri § 797 ods. 3 OZ).** V prípade úrazového poistenia sa začiatok plynutia premlčacej doby neodvíja od dňa, kedy došlo k úrazu, ale až dňom, kedy sa **prejavili jeho následky** (R 11/1972).

 Premlčacia doba podľa ustanovenia § 104 OZ začína plynúť nie za rok odo dňa pôsobenia skutočností (≈ skutočností, ktoré spôsobili telesné poškodenie alebo smrť poisteného) uvedených v poistných podmienkach, ale za rok odo dňa, kedy sa prejavilo telesné poškodenie alebo nastala smrť (Rc 56/2001).

 Pro určenie počátku běhu promlčecí doby je rozhodující skutečností okamžik vzniku pojistné události, a to bez ohledu na to, zda a případně kdy se projevily další vlivy téže pojistné události. **Závěry, k nimž dospěl Nejvyšší soud v rozhodnutí pod sp. zn. 30 Cdo 1229/99, se paušálně nevztahují na jiné pojistné vztahy a nelze je aplikovat ani v případě pojištění majetku** (Ro NS ČR z 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3771/2008).

32

Premlčanie práva na poistné plnenie

§ 15 zákona PZP: (1) Náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať. (2) **Na premlčanie nároku na náhradu škody proti poisťovateľovi platí rovnaká úprava ako na premlčanie nároku proti osobe, ktorá škodu spôsobila** (→ § 106 OZ).

§ 15. Poisťovateľ má pri uplatnení nároku poškodeného na náhradu škody z PZP rovnaké právne postavenie ako osoba, ktorá škodu priamo spôsobila. Napriek tomu tieto dva nároky na náhradu škody nemožno stotožňovať, a to ani vo vzťahu k posúdeniu otázky premlčania. Ide o situáciu, keď jeden subjekt má nárok na to isté plnenie od dvoch subjektov, pričom proti každému z nich z iného právneho dôvodu; proti škodcovi ide o nárok z titulu náhrady škody, proti jeho poisťovateľovi ide o osobitné právo na plnenie založené všeobecne záväzným právnym predpisom (§ 15 PZP). Tvrdenie generálneho prokurátora, že včasným uplatnením nároku u poisťovateľa je nárok včas uplatnený aj proti odporcovi 2) ako škodcovi, nemá oporu v žiadnom zákonom ustanovení, naopak je v rozpore s ustanovením § 15 zákona č. 381/2001 Z. z. (Ro NS SR z 27. 8. 2014, sp. zn. 2 M Cdo 9/2013)

Ustanovenie § 104 OZ sa týka premlčania práva poisteného na poistné plnenie. Netýka sa iných práv, ktoré prislúchajú poistenému či poisťovateľovi z poistného pomeru. Tieto práva sa premlčujú vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe, ktorá – na rozdiel od poistného plnenia – začína plynúť odo dňa, keď právo mohlo byť vykonané po prvý raz. Takýmto spôsobom sa premlčí napr. právo poisťovateľa na zaplatenie splatného poistného, postihové právo poisťovateľa podľa § 825 a § 826 OZ alebo právo poisteného na náhradu nákladov, ktoré vynaložil na odvrátenie poistnej udalosti (pozri § 810 OZ).

§ 15. Ústavný súd má zato, že promlčecí lhúta k podaniu žaloby na zaplatení dlužného poistného, pokiaľ nedošlo k zániku poistného vzťahu již dříve, a to z dôvodu zmeny vlastníka pojištěné věci, která je právně relevantní za zákonem stanovených podmínek, které se odrážejí také ve všeobecných pojistných podmínkách, **by počala běžet dle § 101 o. z. dne následujícího po dni splatnosti poistného, neboť tohoto dne mohlo být právo vykonáno poprvé, přičemž okamžik případného následného zániku pojištění z důvodu nezaplacení dlužného poistného nemá na tuto skutečnost vliv.** Je pravdou, že stěžovatel by mohl za situace, kdy by pojistný vztah trval i po okamžiku splatnosti poistného, uhradit dlužné poistné i následně, kdykoliv do zániku pojištění, avšak taková úhrada by již byla učiněna nepochybně za běhu promlčecí lhůty (Na ÚS ČR z 15. 3. 2010, sp. zn. I.ÚS 2502/09).

33

Premlčanie práva na vydanie dedičstva

§ 105 OZ: **Ak ide o právo oprávneného dediča na vydanie dedičstva (§ 485), začína plynúť premlčacia doba od právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa dedičské konanie skončilo.** Podľa § 485 OZ sa na vydanie dedičstva majú použiť zásady zákona o bezdôvodnom obohatení (pozri § 107 OZ).

Podľa § 105 OZ ide o premlčanie práva oprávneného dediča na vydanie dedičstva voči nepravému dedičovi (§ 485 OZ). Po uplynutí uvedenej premlčacej doby nemôže oprávnený dedič s úspechom žalovať o vydania dedičstva (*hereditas petitio*) nepravého dediča, ak sa ten dovoľá v súdnom konaní premlčania.

§ 105. Nárok oprávneného dediča na vydanie dedičstva podľa § 485 OZ sa premlčuje v trojročnej lehote podľa § 101 OZ (V 18/1973 a Z IV, s. 650).

Začiatok plynutia všeobecnej 3-ročnej premlčacej doby je **právoplatnosť rozhodnutia súdu, ktorým bolo dedičské konanie ukončené** (pozri § 481, § 483 a § 484 OZ a § 175q OSP). Uvedené platí aj vtedy, keď oprávneného dediča v konaní o dedičstve ostatní dedičia zatajili.

§ 105. Nárok na zaplatenie hodnoty dedičského podielu uplatnený dedičom, ktorý bol zistený až neskôr, sa premlčuje v trojročnej lehote aj vtedy, ak dedič, ktorému bude nadobudnutie dedičstva potvrdené, ďalšieho dediča v konaní úmyselne neuviedol, prípadne zamlčal (R 58/1958).

Ak došlo ku konaniu o **novooobjavenom majetku** poručiteľa (§ 175x OSP), začína plynúť nová premlčacia doba týkajúca sa tohto majetku až od právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým bolo dedičské konanie o novoobjavenom majetku právoplatne skončené. Nie je pritom rozhodujúce, aká doba uplynula od skončenia pôvodného konania o dedičstve.

Ustanovenie § 105 OZ je v rozpore s čl. 20 ods. 1 Ústavy SR (napr. čl. 533 ods. 2 CCi výslovne ustanovuje, že dedičská žaloba je nepremlčateľná).

34

Premlčanie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu

§ 109 OZ: **Právo zodpovedajúce vecnému bremenu sa premlčí, ak sa desať rokov nevykonávalo.** Premlčanie sa týka práva, ktoré prislúcha oprávnenému z vecného bremena (pozri § 151n ods. 1 OZ). **Začiatok plynutia premlčacej doby závisí od obsahu vecného bremena.**

Vecné bremeno vo forme povinnosti na **určité konanie (facere)** (napr. povinný má udržiavať nehnuteľnosť v určitom stave), začína premlčacia doba plynúť okamihom, keď **povinný subjekt prestal plniť stanovenú povinnosť.** Vecné bremeno spočíva v opakujúcej sa povinnosti k určitému termínu: začína premlčacia doba plynúť dňom nasledujúcim po dni, v ktorom mala byť povinnosť splnená.

Ak má povinnosť z vecného bremena formu **povinnosti niečoho sa zdržať (omittere)** (napr. povinný sa má zdržať výstavby domu nad určitú výšku k vôli netienienu susedov) a tejto povinnosti zodpovedá právo domáhať sa toho, aby povinný zachovával stanovenú povinnosť, premlčacia doba **začína plynúť okamihom, keď povinný určenú povinnosť porušil.**

Práva zodpovedajúce vecným bremenám, ktorým korešponduje **povinnosť strpieť konanie iného (pati)** (napr. strpieť prechod, prejazd cez pozemok), začína premlčacia doba plynúť tým dňom, keď **oprávnený prestal vykonávať svoje právo.** Rozhodným dňom je deň posledného výkonu práva.

Ro KS v Trnave, sp. 10Co/30/2012: „Vecné bremeno, ktoré navrhovateľa bezodplatne zriadili v prospech odporcu (svojho syna) spočívalo v povinnosti navrhovateľov (ako vlastníkov zafaženého pozemku) **strpieť užívanie pozemku a umožnení nadstavby na rodinný dom,** tiež prevedenia všetkých prác spojených s nadstavbou v plnom rozsahu. **Právo zodpovedajúce vecnému bremenu nadobudol odporca dňom právoplatnosti vkladu Zmluvy o zriadení vecného bremena do katastra nehnuteľností. Jednoznačne týmto dňom začala plynúť 10-ročná premlčacia doba podľa § 109 O. z.,** teda dňom, kedy oprávnený z vecného bremena mal prvýkrát možnosť (i právne) vykonávať svoje právo plynúce z vecného bremena. Premlčacia doba začína plynúť vždy, keď oprávnený (tu odporca) z vecného bremena prestane svoje právo vykonávať, v prejednávanej veci však reálne ani nedošlo k žiadnym krokom zo strany odporcu, z ktorých by bolo možné fakticky dovodiť úmysel realizovať nadstavbu na rodinnom dome .... Nie je rozhodujúce, či k nevykonávaniu práva došlo z objektívnych či subjektívnych dôvodov, rozhodujúce je, že existuje stav nevykonávania práva odporcu z vecného bremena mu plynúceho.“

Uplynutím 10-ročnej premlčacej doby vzniká právo povinného, t. j. nositeľa povinnosti z vecného bremena, vzniesť námietku premlčania práva zodpovedajúceho vecnému bremenu.

Je-li právo odpovídající věcnému břemenu promlčeno, může se povinný z věcného břemene žalobou úspěšně domoci toho, aby se oprávněný výkonu takového práva zdržel ... Promlčenému právu odpovídajícímu věcnému břemenu nelze poskytnout soudní ochranu.“

Pokiaľ žalovaný tvrdí, že jeho oprávnenie vyplýva z vecného bremena, treba zisťovať nielen to, či toto vecné bremeno platne vzniklo, ale aj tú skutočnosť, či medzičasom nezaniklo, napr. premlčaním v predpísanej premlčacej dobe (R 65/1972, s. 495).

35

Premlčanie práva na náhradu škody

§ 106 OZ: (1) Právo na náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa **poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá.** (2) Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí **za tri roky,** a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za **desať rokov** odo dňa, keď **došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla; to neplatí, ak ide o škodu na zdraví.**

Ustanovenie § 106 OZ upravuje premlčaciu dobu **vo vzťahu k všetkým právam na náhradu škody.** Táto premlčacia doba sa uplatní vo vzťahu k ustanoveniam § 420 a nasl. OZ, ale aj vo vzťahu k tým ustanoveniam Občianskeho zákonníka, ktoré upravujú zodpovednosť za škodu v rámci špecifických právnych vzťahov (pozri napr. § 42 a § 510 OZ a pod).

Podmienkou začatia plynutia premlčacej doby na náhradu škody je v zákonom stanovených prípadoch uplatnenie práva na náhradu škody v prekluzívnej lehote u príslušného orgánu (pozri napr. § 443, § 655 ods. 2, § 763 ods. 3 a § 771 OZ).

Rovnaká úprava ako na premlčanie práva na náhradu škody proti poisťovateľovi, s ktorým škodca uzavrel zmluvu o povinnom zmluvnom poistení (§ 15 ods. 2 PZP).

Obchodný zákonník je voči podnikateľovi prísnejší, pretože za začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby stanovuje subjektívne. Je to deň, keď sa poškodený **mohol dozvedieť o škode a o osobe, ktorá je povinná ju nahradiť** (§ 398 OBZ). Je to teda deň, keď mal poškodený podnikateľ možnosť pri náležitej starostlivosti získať informácie o škode a o tom, kto za škodu zodpovedá. Obchodný zákonník obmedzil subjektívnu premlčaciu dobu pri práve na náhradu škody desiatimi rokmi.

36

Občianskoprávna zodpovednosť za škodu - kombinácia premlčacích dôb

Pri práve na náhradu škody je teda stanovená **dvojitá kombinovaná premlčacia doba, a to subjektívna a objektívna**. Ich začiatok je stanovený samostatne; kým objektívna premlčacia doba plynie od tzv. škodovej udalosti, subjektívna plynie odo dňa, kedy sa poškodený dozvie o vzniknutej škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Ich vzájomný vzťah je taký, že sú od seba nezávislé čo do svojho priebehu, jeho začiatku i konca, a ak skončí priebeh jednej z nich, právo sa premlčí bez ohľadu na druhú premlčaciu dobu.

Pre **vzťah objektívnej a subjektívnej premlčacej doby** platí zásada, že lehota so subjektívne stanoveným začiatkom nemôže skončiť neskôr ako lehota s objektívne určeným začiatkom, ale môže skončiť najneskoršie s ňou. **Objektívna premlčacia doba týmto spôsobom konzumuje subjektívnu premlčaciu dobu, ktoré uplynie najneskoršie spolu s objektívnou premlčacou dobou**. V tejto súvislosti možno rozlišovať medzi tromi prípadmi, ktoré môžu nastať, a to:

- začiatok subjektívnej doby nastane **v priebehu objektívnej doby a do jej skončenia tiež uplynie celá subjektívna doba**: právo sa premlčí uplynutím subjektívnej doby (na ďalšie plynutie objektívnej doby sa už neprihliada);
- začiatok subjektívnej doby nastane **v priebehu objektívnej doby, ale do jej skončenia uplynie iba časť subjektívnej doby** a ďalšia časť až po jej skončení: **právo sa premlčí uplynutím objektívnej doby** (pozri dikciu „Najneskoršie sa právo ... premlčí“...);
- začiatok subjektívnej doby nastane **až po skončení objektívnej doby**: právo sa premlčalo uplynutím objektívnej premlčacej doby a subjektívna doba nemá v tomto prípade právny význam.

37

Subjektívna premlčacia doba – vedomosť poškodeného o škode

Občiansky zákonník viaže premlčanie práva z dôvodu uplynutia subjektívnej premlčacej doby na časovú podmienku uplynutia 2-ročnej doby na vedomosť poškodeného:

➔ **o škode**

➔ **kto za ňu zodpovedá.**

Premlčacia doba začína plynúť dňom, kedy sa **poškodený skutočne (nie iba predpokladane) dozvedel o škode**, t. j. kedy nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy určitého druhu, ktorý možno natoľko objektívne vyčíslieť v peniazoch, aby poškodený mohol svoj nárok uplatniť na súde, a ďalej o tom, kto za škodu zodpovedá (porovnaj R 38/1975).

☞ Pojem „dozvie sa o škode“ (§ 106 ods. 1 OZ) vyjadruje nielen vedomosť poškodeného o protiprávnom úkone alebo o udalosti, ktorou bola škoda spôsobená, ale aj o tom, že vznikla majetková ujma určitého druhu a rozsahu, ktorú možno natoľko objektívne vyjadriť – vyčíslieť v peniazoch, aby poškodený mohol svoj nárok na náhradu škody uplatniť aj na súde (Z IV, s. 634 ods. 3).

☞ Nie je potrebné, aby poškodený poznal rozsah (výšku) škody presne (napr. na základe odborného posudku), ale v zmysle ustanovenia § 106 ods. 1 OZ sa poškodený dozvie o škode vtedy, keď má údaje, ktoré mu umožňujú podať žalobu o náhradu škody na súde, t. j. keď nadobudol vedomosť o rozsahu majetkovej ujmy vyjadriteľnej v peniazoch, a to aspoň v približnej sume s možnosťou jej dodatočného spresnenia (Ro NS ČR z 29. 11. 2006, sp. zn. 25 Cdo 721/2005).

☞ Žalobkyňa sa dozvedela o tom, kto jej škodu na motorovom vozidle spôsobil v deň dopravnej nehody, tak ako preukazuje Záznam o dopravnej nehode z 29. júla 2000. Skutočnosť, že poškodená poznala identitu škodcu vyplýva aj z Potvrdenia o malej dopravnej nehode z 29. júla 2000 podpísané žalobkyňou, žalovaným 1/ a príslušníkom PZ SR. Vedomosť žalobkyne nielen o osobe škodcu (žalovaný 1/) ale aj o rozsahu škody na jej vozidle najneskôr dňa 22. augusta 2000 preukazuje zálohová faktúra z 21. augusta 2000, ktorú jej vystavil autoservis po dopravnej nehode. **Od tohto okamihu, t.j. doručenia zálohovej faktúry 22. augusta 2000, žalobkyňa mala preukázateľne vedomosť nielen o tom, kto za škodu zodpovedá, ale aj o rozsahu škody a mohla si príslušnou žalobou na súde uplatniť aj nárok na náhradu škody, teda skôr, ako bola reálne vykonaná oprava vozidla. So zreteľom na uvedené pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby podľa § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka nie je rozhodujúci okamih doručenia konečnej faktúry po vykonaní opravy motorového vozidla, z ktorej získala vedomosť o škode, ako nesprávne ustálil súd prvého stupňa (Ro NS SR z 30. 3. 2011, sp. zn. 3 Cdo 231/2009).**

38

Subjektívna premlčacia doba – škoda na zdraví

Subjektívna premlčacia doba má osobitný význam vo vzťahu **ku škode (ujme) na zdraví**, pri ktorej neexistuje žiadna objektívna premlčacia doba. Aj v týchto prípadoch je začiatok plynutia (subjektívnej) premlčacej doby viazaný na moment, kedy sa poškodený dozvedel, aká škoda na zdraví mu vznikla. Samotná skutočnosť, že škoda iba vzniká, resp. existencia škodovej udalosti, je z tohto hľadiska nerozhodná. **Jednotlivé nároky na náhradu škody na zdraví sú samostatnými nárokmi** (strata na zárobku po dobu pracovnej neschopnosti, strata na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti, nárok na bolestné, nárok za sťaženie spoločenského uplatnenia a nárok na náhradu účelne vynaložených nákladov na liečenie poškodeného), **pri ktorých plynie vlastná premlčacia doba.**

Ak sa žaloba podá bez toho, aby bol nárok na náhradu škody v žalobe vyčíslený alebo aspoň objektívne určiteľný, súd žalobu zamietne ako predčasne podanú.

■ Pokiaľ ide o premlčanie nároku na náhradu škody, ustanovenie § 106 ods. 1 OZ ustanovuje, že sa právo náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Jednou z podmienok úspešného uplatnenia nároku na náhradu škody na zdraví je predpoklad, že **došlo zo strany zdravotníckeho zariadenia k porušeniu právnej povinnosti, resp. k tomu, že zdravotnícky pracovník porušil svoju povinnosť poskytovať zdravotnú starostlivosť v zmysle de lege artis medicinae.** Ďalej musí byť preukázaná existencia škodlivého následku na strane poškodeného pacienta a existencia kauzálneho nexu medzi protiprávnym konaním a vzniknutým škodlivým následkom. Už z toho plynie logický predpoklad, že **slovné spojenie „vedomosť o vzniknutej škode“ nezahŕňa vždy len informáciu o ustálenom zdravotnom stave, resp. jeho stabilizácii, ale obsahuje tiež všetky ďalšie predpoklady pre možnosť uplatnenia nároku v občianskom súdnom konaní** (nález ÚS ČR z 28. 1. 016, sp. zn. II. ÚS 2946/13).

■ Bez splnenia predpokladů uvedených v ustanovení § 113 obč. zák. není možné počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku na náhradu újmy na zdraví s poukazem na omezené duševní schopnosti poškozeného posouvat v neprospěch odpovědné osoby. (Ro NS ČR, sp. zn. 25 Cdo 3515/2015, z 30. 3. 2016).

39

Subjektívna premlčacia doba – škoda na zdraví

Subjektívna premlčacia doba na uplatnenie nároku **na náhradu za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti** (§ 447 OZ) začína plynúť zásadne od okamihu, kedy sa poškodený dozvedel o zárobku dosahovanom pred poškodením a po poškodení, prípadne kedy bolo vydané rozhodnutie o priznaní invalidného dôchodku a poškodený sa o ňom dozvedel.

Nárok na náhradu za stratu na zárobku sa premlčuje ako jeden celok, nie iba ako nároky na jednotlivé mesačne sa opakujúce plnenia z neho vyplývajúce, poskytované vo forme dôchodku (tzv. renty). Tento nárok možno uplatniť žalobou na súde až po tom, čo bolo príslušným orgánom vydané rozhodnutie o priznaní invalidného dôchodku a poškodený sa o ňom dozvedel (porovnaj Rc 36/2007). To isté potom platí v súvislosti s nárokom na náhradu straty na dôchodku.

V prípade nároku na **odškodnenie bolesti a za sťaženie spoločenského uplatnenia** (§ 444 OZ) poškodeného sa poškodený dozvie o škode v čase, kedy možno objektívne vykonať bodové ohodnotenie bolesti a sťaženia jeho spoločenského uplatnenia; od tohto okamihu plynie subjektívna premlčacia doba. Výška bodového ohodnotenia bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia vyplýva z lekárskeho posudku.

■ Dovolací súd sa stotožňuje s názorom odvolacieho súdu, že žalobkyňa sa o tom, kto za škodu zodpovedá, dozvedela už v priebehu trestného konania vedeného proti vodičovi žalovanej 3/ na Okresnom súde v Hainburgu, ktorý rozhodol rozsudkom z 8. mája 2002. Aj pokiaľ ide o otázku nadobudnutia vedomosti žalobkyne o škode sa dovolací súd **stotožňuje s názorom odvolacieho súdu, že žalobkyňa túto vedomosť získala už z posudku o bolestnom a sťaženi spoločenského uplatnenia, ktorý bol vyhotovený 6. júna 2003.** Dvojročná premlčacia doba (§ 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka) v danom prípade uplynula 6. júna 2005, právo na náhradu škody voči žalovanej 3/ ale žalobkyňa uplatnila až 2. novembra 2006 (Ro NS SR z 27. 1. 2011, sp. zn. 3 Cdo 146/2010).

Poškodenému môže vzniknúť z pôvodnej škodovej udalosti v prípade neskoršieho **zhoršenia už ustáleného zdravotného stavu aj ďalší (nový) nárok na náhradu škody** (na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia), ktorý je potrebné z hľadiska premlčania posudzovať samostatne ako nárok so samostatnou subjektívnou premlčacou dobou a rozdielnym začiatkom jej plynutia.

40

Objektívna premlčacia doba – úvodné poznámky

Ustanovenie § 106 ods. 2 OZ ustanovuje objektívnu časovú hranicu, ktorú premlčacia doba nesmie prekročiť (objektívna premlčacia doba). Po jej uplynutí sa právo na náhradu škody premlčí vždy, aj keď dosiaľ neuplynula ešte subjektívna premlčacia doba.

Pre rozlíšenie dĺžky objektívnej premlčacej doby (trojročnej a desaťročnej) je rozhodujúca forma zavinenia škodcu, totiž či z jeho strany išlo o konanie úmyselné. Občianske právo nedefinuje pojem zavinenia a pri skúmaní tejto otázky vychádza tradične z trestného práva hmotného.

Základná objektívna premlčacia doba je 3-ročná. Uplatní sa len pri škode na veciach, ak ide len o škodu, ktorá nebola spôsobená úmyselne (škoda spôsobená z nebanlivosti). Naproti tomu tam, kde ide o škodu spôsobenú na veci úmyselne, ustanovuje zákon hranicu pre premlčanie práva na náhradu škody na 10 rokov od škodovej udalosti.

Na plynutie trojročnej objektívnej premlčacej doby podľa ustanovenia § 106 ods. 2 OZ nemá vplyv subjektívna premlčacia doba podľa ustanovenia § 106 ods. 1 OZ. To však neplatí pri škode spôsobenej na zdraví (§ 106 ods. 2 *in fine*). Je teda nesprávny názor, že by sa objektívna premlčacia doba (§ 106 ods. 2 OZ) predlžovala o subjektívnu premlčaciu dobu (§ 106 ods. 1 OZ), ak začiatok subjektívnej premlčacej doby dopadne ešte do plynutia objektívnej premlčacej doby (napr. ak sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá, pred skončením objektívnej premlčacej doby) (Z III, s. 279 a 280).

41

„Udalosť, z ktorej škoda vznikla“

Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na „udalosť, z ktorej škoda vznikla“. Tento pojem (škodová udalosť) je potrebné vykladať tak, že **zahŕňa nielen protiprávny úkon alebo zákonom osobitne kvalifikovanú udalosť, ktorá viedla k vzniku škody, ale aj vznik samotnej škody**.

Udalosť, z ktorej škoda vznikla, **nemožno stotožňovať iba s protiprávnym úkonom či udalosťou vyvolávajúcou škodu**, lebo tak by mohla objektívna premlčacia doba začať plynúť skôr, než ku škode na veciach (majetku) vôbec došlo, príp. škoda by mohla vzniknúť až po uplynutí objektívnej premlčacej doby alebo by nemusela vzniknúť vôbec. Ak napr. v dôsledku odstreľu v lome prasknú na dome múry, udalosťou, ktorá spôsobila škodu, je prasknutie múrov; vtedy došlo k spojeniu porušenia právnej povinnosti, v dôsledku čoho vznikla škoda, so samotným vznikom škody – prasknutím múrov (porovnaj R 38/1975).

Škodová udalosť – Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na udalosť, z ktorej vznikla škoda. Pojem udalosti, z ktorej vznikla škoda, **zahŕňa nielen právne kvalifikovanú udalosť, ktorá viedla k vzniku škody, ale aj vznik samotnej škody**. Z hľadiska § 106 ods. 2 OZ nemožno teda udalosť, z ktorej vznikla škoda, stotožňovať len so škodovou udalosťou, pretože by tak objektívna premlčacia doba mohla začať plynúť skôr, ako ku škode na majetku vôbec došlo, príp. by škoda mohla vzniknúť až po uplynutí objektívnej premlčacej doby alebo by nemusela vzniknúť vôbec (Ro NS ČR z 18. 10. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2749/2004).

Banská činnosť – Začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby (§ 106 ods. 2 OZ) je viazaný na udalosť, z ktorej vznikla škoda. Tento pojem (škodová udalosť) je potrebné vykladať tak, že **zahŕňa nielen protiprávny úkon či zákonom osobitne kvalifikovanú udalosť (napr. banská činnosť), ktoré viedli ku vzniku škody, ale aj vznik samotnej škody** (Ro NS ČR z 13. 12. 2000, sp. zn. 25 Cdo 699/1999).

Znečistenie vody – Objektívna trojročná premlčacia doba na uplatnenie nároku na jednorazovú náhradu zodpovedajúcu zníženiu hodnoty nehnuteľného majetku z dôvodu zhoršenia akosti podzemnej vody začína plynúť okamihom, **kedy došlo k zákonom predvídanému zhoršeniu kvality vody a na jej plynutí nič nemení ani následné opakovanie škodovej udalosti**, pokiaľ už na stratu kvality vody nemalo vplyv a pokiaľ iba zhoršovalo doterajší stav a znemožňovalo zlepšenie kvality vody samočistiacou schopnosťou pôdy (Ro NS ČR z 31. 10. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2947/1999).

42

Objektívna premlčacia doba - aplikácia

Ak nárok na náhradu škody tvorí **nedeliteľný celok**, začína premlčacia doba plynúť až vtedy, keď sa poškodený dozvie o celej škode. Za **samostatné nároky na náhradu škody** treba považovať nároky z dvoch i viacerých oddeliteľných škodových udalostí, a to i keď ide o opakovanie toho istého porušenia právnej povinnosti medzi tými istými subjektmi (napr. dvoma oddeliteľnými neoprávnenými zásahmi škodcu proti majetku toho istého poškodeného). Z hľadiska premlčania nemožno preto považovať nároky na náhradu škôd vznikajúcich a narastajúcich pokračujúcim porušovaním tej istej právnej povinnosti za jediný nedeliteľný nárok na náhradu škody, ktorý by vznikol až po skončení porušovaní právnej povinnosti alebo po dovŕšení celkovej škody, ale za samostatné nároky, na uplatnenie ktorých začína plynúť premlčacia doba, len čo sa poškodený o vzniknutých škodách dozvedel (R 38/1975).

Ustanovenie § 106 ods. 2 OZ sa uplatní nielen v prípade priamej škody na veciach, ale aj v prípade **akejkoľvek majetkovej straty na strany poškodeného**. Táto strata sa môže týkať aj práva, ktoré má majetkovú hodnotu. Takým právom je napr. pohľadávka alebo právo na plnenie zo zmenky.

Pri škodách spôsobených na zdraví neplatí žiadna objektívna premlčacia doba. To znamená, že ak ide o škodu na zdraví, neustanovuje sa vôbec nijaká objektívna časová hranica, pretože škoda na zdraví sa prejaví často až po niekoľkých rokoch. Znamená to, že pri škodách na zdraví platí len subjektívna premlčacia doba ustanovená v § 106 ods. 1 OZ.

43

Premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia

§ 107 OZ: (1) Právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil.

(2) Najneskôr sa právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia premlčí za tri roky, a ak ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie, za desať rokov odo dňa, keď k nemu došlo.

Premlčanie sa týka práva na vydanie bezdôvodného obohatenia, ku ktorému došlo v prípadoch uvedených v § 451 až 454 OZ. Ide o kombinovanú premlčaciu dobu: subjektívna a objektívna premlčacia doba.

III. Ustanovenie § 107 OZ ustanovuje kombinované premlčanie doby, a to subjektívnu, ktorá je dvojročná, a objektívnu, ktorú nemožno prekročiť, hoci by ešte boli podmienky pre uplynutie subjektívnej premlčacej doby, a ktorej dĺžka je určená rozdielne podľa charakteru získania bezdôvodného obohatenia. V prípade, že bolo bezdôvodné obohatenie získané bez úmyselného konania, jej dĺžka je tri roky a ak bol taký prospech získaný úmyselne, určil Občiansky zákonník jej dĺžku v rozsahu desať rokov. Aj plynutie týchto lehôt je stanovené odlišne a aj ich plynutie a skončenie nie sú na sebe závislé. Osobitne je upravený aj začiatok plynutia týchto premlčacích dôb. **Pre začiatok behu subjektívnej premlčacej doby sa vyžaduje skutočná, nie iba predpokladaná vedomosť oprávneného o tom, že na jeho úkor bolo získané bezdôvodné obohatenie a kto ho získal.** Pritom nie je rozhodujúce, že oprávnený sa mohol o získaní tohto obohatenia na jeho úkor dozvedieť pri vynaložení potrebnej starostlivosti prípadne aj skôr. Naproti tomu, **plynutie objektívnej premlčacej doby je upravené bez akejkoľvek závislosti na subjektívnej vedomosti oprávneného o bezdôvodnom obohatení získanom na jeho úkor;** v zmysle ustanovenia § 107 ods. 2 O. z. plynie odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu (R 25/1986, s. 111 ods. 4 a s. 112 ods. 1).

Začiatok plynutia premlčacej doby: časový moment, kedy sa niekto obohatil na úkor iného. Bezdôvodné obohatenie získané plnením bez právneho dôvodu (ak právny dôvod nejestvoval od počiatku) vzniká už samotným poskytnutím plnenia. **V prípade, že plnenie spočívalo v investíciách do cudzej nehnuteľnosti, vzniká vlastníkovi nehnuteľnosti bezdôvodné obohatenie v okamihu, keď došlo k zhodnoteniu tejto nehnuteľnosti** (k tomu porovnaj napr. uznesenie NS ČR z 29. 1. 2003 sp. zn. 25 Cdo 355/2001) a od tohto okamihu začína plynúť aj objektívna premlčacia doba v zmysle § 107 ods. 2 OZ.

44

Plynutie premlčacej doby aj znalosť o povinnej osobe

„V prípade práva na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia zákon ustanovuje dvojročnú subjektívnu a trojročnú, resp. desaťročnú objektívnu premlčaciu dobu. Ich vzájomný vzťah je taký, že pokiaľ skončí plynutie jednej z nich a dôjde k vznieseniu námietky premlčania, premlčané právo nemožno oprávnenému priznať. Pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby je rozhodujúci deň, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil. **Objektívna premlčacia doba začína plynúť od okamihu, keď k bezdôvodnému obohateniu skutočne (fakticky) došlo.** Súdna prax v tejto spojitosti už dávnejšie dovodila, že začiatok plynutia objektívnej premlčacej doby je nezávislý od akejkoľvek subjektívnej vedomosti oprávneného o bezdôvodnom obohatení a viaže sa len na jedinú rozhodujúcu okolnosť, ktorou je vznik bezdôvodného obohatenia (k tomu porovnaj R 25/1986). **Názor, že plynutie objektívnej premlčacej doby je upravené bez akejkoľvek závislosti na subjektívnej vedomosti oprávneného o bezdôvodnom obohatení získanom na jeho úkor, sa naďalej uplatňuje aj v súčasnej rozhodovacej činnosti súdov** (porovnaj napr. rozsudok NS SR z 25. 3. 2013 sp. zn. 1 Cdo 67/2011 alebo rozsudok NS ČR z 11. 12. 2008 sp. zn. 33 Odo 1136/2006). **Rovnaký prístup sa prezentuje aj v teórii** (porovnaj Imrich Fekete, Občiansky zákonník 1. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex 2011, str. 515 - 516; Jirí Švestka, Jirí Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektív, Občiansky zákonník I. Komentár, C. H. Beck, Praha 2008, 1. vydanie, str. 554; Josef Vaněk, Neoprávnený majetkový prospech, Bratislava 1989, str.169 - 172). **Pokiaľ generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní tvrdil, že na začatie plynutia objektívnej premlčacej doby je nevyhnutný aj ďalší predpoklad, a to existencia povinnej osoby, voči ktorej sa oprávnený môže domáhať vydania bezdôvodného obohatenia (zrejme v zmysle vedomosti oprávneného o povinnej osobe), s týmto jeho názorom sa nemožno stotožniť, nakoľko plynutie tejto premlčacej doby podmieňuje okolnosťou, ktorej splnenie zákon nevyžaduje. Z podaného výkladu je tak zjavné, že objektívna premlčacia doba môže uplynúť a z tohto dôvodu sa právo na vydanie bezdôvodného obohatenia môže premlčať bez toho, že by sa oprávnený o bezdôvodnom obohatení alebo obohatenom subjekte vôbec dozvedel, t. j. aj keby subjektívna premlčacia doba (s ktorou vlastne generálny prokurátor plynutie objektívnej premlčacej doby nesprávne spája) ani plynúť nezačala.“ (Ro NS SR z 11. 12. 2013, sp. zn. 1MCdo/16/2011).**

45

Premlčanie bezdôvodného obohatenia v obchodnom práve

Právnu úpravu premlčania bezdôvodného obohatenia, obdobnú ustanoveniu § 107 OZ, Obchodný zákonník nemá. K otázke aplikácie ustanovenia § 107 OZ o premlčaní práva na vydanie bezdôvodného obohatenia na obchodné záväzkové vzťahy sa judikatúra stavala kladne i odmietavo.

Názory súdnej praxe vo vzťahu k premlčaniu bezdôvodného obohatenia v obchodných záväzkových vzťahoch zjednotil v ČR až judikát Rc 26/2004, ktorý **otázku premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia podriadil celkom úprave Obchodného zákonníka.** K tomuto názoru sa vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu získanému z dôvodu neplatnosti právneho úkonu prihlásila aj súdna prax na Slovensku (Ro NS SR z 26. 2. 2004, sp. zn. 4 Obo 57/03). Tento právny názor bol následne potvrdený aj nálezom Ústavného súdu SR (Na ÚS SR z 13. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 214/04). Následne vychádzal z neho Najvyšší súd SR aj vo svojej ďalšej rozhodovacej praxi (napr. Ro NS SR zo 6. 10. 2005, sp. zn. 5 Obo 86/2005).

„Ak vznikne vo vzťahoch medzi podnikateľmi pri ich podnikateľskej činnosti alebo vo vzťahu medzi samosprávnou územnou jednotkou a podnikateľom pri jeho podnikateľskej činnosti, týkajúcej sa zabezpečovania verejných potrieb, bezdôvodné obohatenie plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, riadi sa premlčanie práva na jeho vydanie právnou úpravou Obchodného zákonníka (Rc 26/2004).

46

3. časť

Osobitosti premlčania práva v záväzkovom vzťahu s účasťou tretích osôb

47

Tretia osoba v záväzkovom vzťahu - plynutie premlčacej doby

Platí zásada: Ak už premlčacia doba začala plynúť, potom uplynie, okrem výnimiek určených v zákone (pozri § 110 až 114 OZ) bez prerušenia. Podľa § 111 OZ a § 400 OBZ platí ďalšia zásada: **Na plynutie premlčacej doby nemá vplyv ani zmena v osobe veriteľa alebo dlžníka.**

Ak premlčacia doba ohľadne konkrétneho práva (dlhu) medzi veriteľom a dlžníkom už začala plynúť, zmena v ich osobách nemá vplyv na plynutie premlčacej doby. K zmene subjektov v záväzkovom vzťahu môže i dôjsť v dôsledku dedenia (§ 460 OZ), odúmrti (§ 462 OZ), postúpenia pohľadávky (§ 524 OZ), prevzatia dlhu (§ 531 OZ), pristúpenia k dlhu (§ 533 OZ) a pod.

K zmene veriteľa môže dôjsť aj na základe poukážky (§ 535 až 543 OZ); zmena dlžníka sa môže uskutočniť písomnou dohodou o prevzatí dlhu (§ 531 a § 532 OZ).

V prípade **obchodnej spoločnosti** dochádza k právnomu nástupníctvu v prípade zrušením obchodnej spoločnosti bez likvidácie (splynutie, zlúčenie alebo rozdelenie obchodnej spoločnosti podľa § 69 OBZ). Zmena veriteľa alebo dlžníka na základe vkladu podniku alebo jeho časti do obchodnej spoločnosti (§ 59 ods. 4 OBZ), alebo na základe uzatvorenej zmluvy o predaji podniku alebo jeho časti (§ 477 a § 478 OBZ).

Osobitne je potrebné riešiť vplyv plynutia premlčacej doby v prípade premlčania akcesorických práv ako je záložné právo, ručenie a iné právne formy zabezpečenia pohľadávky.

Ak dôjde k právnomu nástupníctvu v osobe dlžníka alebo veriteľa, nemá táto skutočnosť vplyv na plynutie premlčacej doby, ktorá začala plynúť medzi pôvodným veriteľom a pôvodným dlžníkom (to neplatí v prípade, keď je prechod a prevod pohľadávky (dlhu) spojený s obnovou (nováciou) záväzku (*delegatio nominis*), keď sa súčasne mení obsah pohľadávky (dlhu). Nový dlžník alebo veriteľ sa môžu premlčania dlhu dovoliť za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu, ako ich právni predchodcovia.

48

Tretie osoby oprávnené vzniesť námietku premlčania

Námietku premlčania uplatňuje v súdnom procese **tá strana sporu, o ktorej subjektívne právo ide** (spravidla je to dlžník v záväzkovom vzťahu). Súdna prax pripúšťa, aby také právo uplatnil aj **vedľajší účastník súdneho konania** (intervenient). Podľa § 81 CSP intervenient je ten, kto sa zúčastňuje na konaní popri žalobcovi alebo žalovanom a má právny záujem na výsledku konania. **Ak intervenient spolu so stranou, na ktorej vystupuje, netvorí nerozlučné spoločenstvo** podľa § 77 CSP, vyžadujú prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany podľa § 149 až 154 uplatnené intervenientom **súhlas tejto strany**; inak na ne súd neprihliada (§ 85 CSP).

Občiansky zákonník výnimočne pripúšťa, aby právo uplatniť námietku premlčania mohla, hoci nepriamo, tretia osoba. **Tretia osoba má toto právo vtedy, ak právny vzťah medzi dlžníkom a veriteľom zasahuje do jej právneho postavenia alebo do tohto právneho vzťahu je oprávnená zasahovať na základe zákonného splnomocnenia.**

Treťou osobou, ktorá je v súdnom procese oprávnená vzniesť námietku premlčania môže byť:

- tretia osoba, ak ide o zmluvu v prospech tretieho (pozri § 50 ods. 2 druhá veta OZ),
- spoludlžník, ak ide o spoločný a nerozdielny záväzok (§ 511 ods. 2 druhá veta OZ),
- dlžník, ak ide o postúpenie pohľadávky na nového veriteľa (pozri § 529 ods. 1 OZ),
- nový dlžník, ak ide o prevzatie dlhu (§ 531 ods. 4 OZ) a
- ručiteľ voči veriteľovi (§ 516 ods. 3, § 548 ods. 2 a § 572 ods. 1 OZ, § 306 ods. 2 OBZ).

Námietku premlčania môže vzniesť iba ten zo solidárne zaviazaných spoludlžníkov (§ 511 OZ), vo vzťahu ku ktorému došlo k premlčaniu (a to s účinkami *in personam*), resp. dlžník sa môže dovoliť premlčania iba proti tomu zo solidárnych spoluveriteľov, ktorého právo je už premlčané (a to s účinkami iba proti nemu).

Právo namietať premlčanie majú aj **osoby, na ktoré prešiel záväzok v rámci univerzálneho alebo singulárneho právneho nástupníctva** (pozri výklad pri § 111 OZ). Takou osobou môže byť aj dedič, na ktorého prešiel dlh poručiteľa.

49

Plynutie premlčacej doby - zmena v obsahu záväzkového vzťahu

K zmene obsahu záväzkov môže dôjsť najmä v dôsledku novácie alebo urovňania. Z hľadiska premlčania práva na plnenie je pritom rozhodujúce, či došlo k takej zmene obsahu záväzku, že sa premlčania už nemôže týkať pôvodného obsahu záväzku, ktorý sa medzitým podstatne zmenil.

Zmena obsahu záväzku, ak hovoríme o obnove záväzku podľa § 516 ods. 1 OZ (**kumulatívna novácia**), nemá zásadne vplyv na plynutie premlčacej doby (podľa § 516 ods. 3 OZ ani na zabezpečenie práv, ktorých sa takáto dohoda týka). **(§ 516)** Kumulatívna novácia týkajúca sa zmluvy o úvere nemá vplyv na plynutie 10-ročnej objektívnej premlčacej doby odo dňa pôvodnej splatnosti záväzku dlžníka vrátiť poskytnutý úver s úrokmi - Ro NS ČR, sp. zn. 32 Cdo 2531/2012). Výnimkou sú také zmeny skutočností, ktoré majú vplyv na plynutie premlčacej doby (napr. okamih splatnosti pohľadávky, doba, kedy sa má urobiť právny úkon a pod.).

V prípade **nahradenia doterajšieho záväzku novým záväzkom** (privatívna novácia podľa § 570 OZ) začne plynúť nová premlčacia doba od okamihu, keď nastane splatnosť nového záväzku.

(§ 570) Ak došlo k novému dojednaniu (síce že platba prebehne až po zistení, kto je dedičom) o splatnosti sumy, ktorou bol žalovaný povinný zaplatiť dedičovi po poručiteľovi, znamenalo to zánik jeho záväzku zaplatiť túto sumu na požiadanie (§ 563 OZ) a jeho nahradenie novým záväzkom, čiže tzv. privatívnou nováciou v zmysle § 570 ods. 1 OZ. Pre dediča potom mal zánik pôvodného záväzku a vznik nového ten dôsledok, že premlčanie jeho práva je potrebné (bez ohľadu na to, že premlčacia doba pôvodne skutočne plynula od dňa, kedy mohlo byť právo vykonať po prvý raz, t. j. odo dňa nasledujúceho po dni, keď žalovaný pre poručiteľa peniaze prijal) odvíjať od splatnosti nového záväzku (Ro NS ČR z 22. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 335/2005).

Rovnaké princípy ako v prípade kumulatívnej novácie platia aj v prípade **urovňania**, ktoré OZ považuje za dôvod zániku záväzku (§ 585 OZ).

Z platnej úpravy nevyplýva, že by **privatívnou obnovou záväzku alebo urovnaním nebolo možné nahradiť aj premlčaný záväzok**. V prípade, že pôvodný záväzok bol zabezpečený ručením alebo inak, môže sa zabezpečovateľ, ktorý neprejavil súhlas so zabezpečením nového záväzku, brániť v rozsahu pôvodného záväzku námietkou premlčania, ktorú mal proti doterajšiemu záväzku.

(§ 572) Záložné právo, ktoré zabezpečovalo zaniknutý záväzok podľa ustanovenia § 570 ods. 1 OZ, zabezpečuje aj záväzok, ktorý nahradil pôvodný záväzok; ak záložný dlžník neprejavil súhlas s tým, aby bol zabezpečený nový záväzok, trvá záložné právo len v rozsahu pôvodného záväzku a všetky námietky proti doterajšiemu záväzku zostávajú zachované (porovnaj § 572 ods. 1 OZ) (Ro NS ČR z 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006).

50

Premičanie a spoločné záväzky a práva

V prípade plurality dlžníkov a veriteľov v záväzkovom vzťahu hovoríme o spoločných záväzkoch a spoločných práva. Môže ísť o:

- a) **delený záväzok,**
- b) **nedielny záväzok,**
- c) **solidárny záväzok.**

Ad a) V prípade **delených spoločných záväzkov** sa premlčanie týka vždy konkrétneho veriteľa alebo konkrétneho dlžníka a prebieha nezávisle od ostatných spoludlžníkov či spoluveriteľov. Námietku premlčania môže každý z veriteľov alebo dlžníkov uplatniť len vo vzťahu k svojmu dielu a účinkami pre seba (účinky *in personam*). Podobne to platí aj o aktívnom delenom záväzku.

Ad b) V prípade **nedielnych záväzkov**, ktoré možno splniť iba spoločnou činnosťou spoludlžníkov a nedielne záväzky, ktoré môžu byť splnené iba všetkým spoluveriteľom spoločne. Námietku premlčania môže vzniesť ktorýkoľvek zo spoludlžníkov a námietka jedného z nich pôsobí voči ostatným spoludlžníkom (účinky *in rem*). Ak bola dojednaná povinnosť jedného dlžníka na **nedeliteľné plnenie viacerým spoluveriteľom súčasne**, je dlžník oprávnený uplatniť námietku premlčania voči ktorémukoľvek z nich s účinkami *in rem*.

Ad c) V prípade **solidárnych záväzkov pôsobí premlčanie in personam**. **U každého zo solidárnych dlžníkov** (§ 511 ods. 1 OZ) **sa dlh premlčuje osobitne**. Ak súdne konanie začalo iba proti jednému zo spoludlžníkov, premlčanie spočíva (§ 112 OZ) iba vo vzťahu k tomuto dlžníkovi (opačne § 406 ods. 1 OBZ, ak veriteľ spoludlžníkovi oznámi začatie konania, a to ešte pred uplynutím premlčacej doby). Uznatie dlhu jedným zo solidárnych spoludlžníkov (§ 112 ods. 1 OZ) nemá právne účinky voči ostatným, pretože voči každému zo spoludlžníkov plynie premlčacia doba samostatne. To platí aj pre pretrhnutie plynutia premlčacej doby podľa § 110 OZ (Ro NS ČR, sp. zn. 33 Odo 716/2002).

Aj v prípade **aktívnej solidarity** (§ 512 ods. 2 OZ) plynie premlčacia doba samostatne a spočívanie premlčacej doby má aj v tomto prípade účinky *ad personam* (porovnaj § 406 ods. 2 OBZ). Zastaviť plynutie premlčacej doby je oprávnený iba ten zo spoluveriteľov, ktorý uplatnil právo žalobou.

51

Premičanie práv v prípade zabezpečenia pohľadávky – zmluvná pokuta

Zmluvná pokuta má vo vzťahu k zabezpečenej pohľadávke akcesorický charakter. Znamená to, že bez existencie hlavného (zabezpečeného) záväzku nemôže platne vzniknúť akcesorický (zabezpečovací) záväzok zo zmluvy o zmluvnej pokute (§ 544 OZ, § 300 OBZ). Zásadne platí, že v prípade zániku hlavného záväzku sa nemožno úspešne domáhať zmluvnej pokuty. **Zmluvná pokuta** nie je na rozdiel od úrokov z omeškania a poplatkov z omeškania **príslušenstvom pohľadávky** a nemá ani charakter opakujúceho sa plnenia, **ale je majetkovým právom, ktoré sa samostatne premlčuje**.

V dôsledku porušenia zmluvnej povinnosti totiž vznikol medzi zmluvnými stranami nový - doteraz neexistujúce a pôvodnou zmlouvou bez ďalšieho nezaloženie - právny vzťah, ktorý už nemá vo vzťahu k zabezpečenému záväzku vedľajší charakter a na ktorého existenciu nemá zánik zabezpečeného záväzku vplyv (pozri Ro NS ČR z 25. 6. 2003, sp. zn. 33 Odo 131/2003). Je potrebné rozlišovať medzi: a) zmluvou pokutou, na ktorú vznikol **nárok pred premlčaním zabezpečenej pohľadávky** a b) zmluvnou pokutou, na ktorú vznikol **nárok po premlčaní zabezpečenej pohľadávky**.

Ad a) Obchodný zákonník (§ 302 OBZ) a v nadväznosti na to aj odborná literatúra a rozhodovacia prax súdov sú zajedno v tom, že ak dôjde k **zrušeniu zmluvy odstúpením** (pozri § 48 OZ), zaniká síce hlavný záväzok (t. j. práva a povinnosti vyplývajúce zo zmluvy), ako aj vedľajšie záväzky slúžiace na jeho zabezpečenie (ručenie, záložné právo), ale **nezaniká nárok na zmluvnú pokutu, ak nárok naň vznikol ešte pred odstúpením od zmluvy**. Ak zánik pohľadávky nemá vplyv na zmluvnú pokutu, na ktorú vzniklo právo v čase pred zánikom pohľadávky, tým skôr musí platiť, že úspešné uplatnenie námietky premlčania pohľadávky nemôže mať vplyv na zmluvnú pokutu, na ktorú vzniklo právo pred premlčaním zabezpečenej pohľadávky. Vzhľadom na to, že **zmluvná pokuta, na ktorú už vzniklo právo** je samostatným nárokom, premlčanie práva zabezpečeného zmluvnou pokutou, ktorého sa dlžník dovolal nevylučuje, aby **sa veriteľ úspešne domohol priznania zmluvnej pokuty, ktoré vzniklo pred premlčaním zabezpečeného práva**.

Ad b) Ak ide o zmluvnú pokutu, na ktorú vzniklo právo **po premlčaní zabezpečenej pohľadávky**, stáva sa nevymáhateľnou aj zmluvná pokuta z vedľajšieho záväzkového vzťahu, na ktorú vzniklo právo po premlčaní zabezpečenej pohľadávky.

 Premlčaná pohľadávka aj zmluvná pokuta, na ktorú vzniklo právo po premlčaní pohľadávky, síce nezanikli a existujú naďalej, avšak oslabené o nárok, a sú súdne nevymáhateľné. Po premlčaní práva zabezpečeného zmluvnou pokutou nemožno súdne priznať právo na zaplatenie zmluvnej pokuty za dobu po uplynutí premlčacej doby (Ro NS ČR z 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008).

52

Premičanie práv v prípade zabezpečenia pohľadávky – záložné právo

Záložné právo sa premlčuje. Predmetom premlčania je právo záložného veriteľa na uspokojenie sa z predmetu záložného práva – zálohu. Začiatok premlčania záložného práva je zjednotený s počiatkom premlčania zabezpečenej pohľadávky. Ak záložné právo vznikne až po splatnosti pohľadávky, začína plynúť premlčacia doba zároveň so vznikom záložného práva (pozri k tomu § 151e OZ). **Premičanie záložného práva je spojené s momentom splatnosti pohľadávky** (§ 101 OZ), kedy záložný veriteľ môže po prvýkrát pristúpiť k uspokojeniu svojho práva (začať s výkonom záložného práva). Záložné právo podlieha premlčaniu v 3-ročnej premlčacej dobe.

Premičanie záložného práva ako akcesorického práva voči hlavnej (zabezpečovanej pohľadávky) je podmienené premlčaním pohľadávky, ktorú záložné právo zabezpečuje. Z ustanovenia § 100 ods. 2 tretej vety OZ možno vyvodiť, že **záložné právo sa nepremičuje skôr, než zabezpečená pohľadávka** (rovnako Ro NS SR z 25. 4. 2012, sp. zn. 1 Cdo 71/2010), môže sa však premlčať najskôr zároveň s hlavnou (zabezpečenou) pohľadávkou.

Záložné právo môže byť **premlčané neskôr ako zabezpečená pohľadávka** najmä vtedy, ak na základe dohody medzi záložným veriteľom a dlžníkom dôjde k zmene obsahu zabezpečenej pohľadávky. Závislosť záložného práva na premlčaní pohľadávky vyjadruje § 151j ods. 2 OZ: **Ak nedošlo k premlčaniu záložného práva, môže záložný veriteľ uspokojiť svoje právo (pohľadávkou) zo zálohu aj v prípade, keď už medzitým došlo k premlčaniu jeho hlavnej (zabezpečenej) pohľadávky voči dlžníkovi.**

Ak bolo **záložné právo priznané právoplatným rozhodnutím súdu** alebo iného orgánu, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, keď sa malo podľa rozhodnutia plniť (§ 110 ods. 1 veta prvá OZ); v prípade, že záložné právo bolo záložným dlžníkom písomne uznané čo do dôvodu a výšky, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo, alebo, ak bola v uznaní uvedená lehota na plnenie, od uplynutia tejto lehoty (§ 110 ods. 1 druhá veta OZ).

Premičanie záložného práva sa stáva bezpredmetným, keď **zanikne hlavný záväzkový vzťah** medzi dlžníkom a veriteľom. Z ustanovenia § 151md ods. 1 písm. a) OZ vyplýva, že záložné právo zanikne zánikom pohľadávky. Ak teda zanikne záložné právo, niet to, čo by sa mohlo premlčať.

53

Premičanie regresného (postihového) práva

Dva modely prechodu práva na postihovateľa. Francúzsky a nemecký model: **Pôvodné právo veriteľa voči dlžníkovi nezaniká splnením záväzku postihovateľom, ale trvá aj naďalej a postihovateľ, ktorý splnil veriteľovi, do toho práva iba vstupuje, čo nemá vplyv na plynutie premlčacej doby.** Tento právny následok je daný v § 111 OZ.

Rakúsky model: **Splnením postihovateľa veriteľovi zaniká záväzkový vzťah medzi veriteľom a dlžníkom a preto postihovateľ do tohto vzťahu nemôže vstúpiť; prislúcha mu len právo na refundáciu za splnenie dlhu. V takom prípade začne plynúť nová premlčacia doba.**

Pokiaľ ide právo žiadať náhradu za plnenie namiesto niekoho iného pozná OZ 3 rôzne právne situácie:

❶ Splnenie formálne vlastného a materiálne cudzieho dlhu postihovateľom zakladá prechod práva (cesiu) z veriteľa na postihovateľa (§ 440, § 511 ods. 3, § 550, § 825, § 826 OZ a § 12 a § 24 ods. 7 PZP) – **právo na refundáciu poskytnutého plnenia.** Ide o vznik nového práva u postihovateľa po tom, čo plnil namiesto niekoho iného. Postihovateľovi vznikne nové (orginárne) právo, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej 3-ročnej premlčacej dobe.

❷ Splnenie formálne aj materiálne vlastného dlhu zakladá následný postih proti škodcovi (§ 813, § 827 OZ a § 13 PZP) – **právo na náhradu škody proti škodcovi.** Ide o typický subrogačný postih (prechod práva na postihovateľa). Právo na náhradu škody tu prechádza na právneho nástupcu v stave, v akom bolo u právneho predchodcu. Ide o zákonný prechod práva, na ktorý sa podporne použijú ustanovenia OZ o postúpení pohľadávky (§ 524 OZ). Na premlčanie sa v prípade prechodu práva na náhradu škody vzťahuje ustanovenie § 106 OZ v kombinácii s § 111 OZ.

❸ Právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak ide o právo na vrátenie plnenia, ak niekto splnil dlh za niekoho iného (pozri § 454 OZ) – **právo na vydanie bezdôvodného obohatenia.** Premičanie sa tu riadi ustanoveniami zákona o premlčaní bezdôvodného obohatenia (§ 107 OZ).

54

Zákonný prechod práva na postihovateľa

Regresné právo osoby, ktorá sčasti alebo celkom splnila cudzí dlh. Postihovateľ v tomto prípade plní formálne svoj vlastný (napr. ručiteľ na základe ručiteľského vyhlásenia sa zaväzuje veriteľovi splniť dlh za dlžníka), ale materiálne cudzí dlh (ide o dlh dlžníka voči veriteľovi). Postihovateľovi vzniká po uspokojení nároku veriteľa **celkom nová pohľadávka s novou dobou splatnosti a novou premlčacou dobou:**

a) **postih dlžníka voči ostatným solidárne zaviazaným dlžníkom** (§ 511 ods. 3 OZ);

b) **postih ručiteľa voči dlžníkovi, ak namiesto neho ručiteľ uspokojil pohľadávku veriteľa** (§ 550 OZ);

 Tým, že ručiteľ splní veriteľovi dlžníkov dlh, zaniká právo veriteľa domáhať sa ďalej úhrady tejto pohľadávky, a to nielen voči dlžníkovi, ale (prípadne) aj voči ďalším osobám, ktoré túto pohľadávku svojím majetkom zabezpečovali; inak povedané, zanikla tým veriteľova pohľadávka voči dlžníkovi. Ručiteľ, ktorý uhradil záväzok dlžníka, sa stáva namiesto „uspokojeného“ veriteľa „novým“ veriteľom dlžníka v rozsahu, v akom uhradil záväzok, a súčasne „vzniká ručiteľovi nové právo voči veriteľovi“. Plniaci ručiteľ tak nenadobúda nárok, ktorý mal veriteľ voči dlžníkovi, ale nárok „nový“ na náhradu plnenia poskytnutého veriteľovi (porovnaj R 18/2006) (Uz NS ČR z 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1314/2004).

c) **postih záložcu voči dlžníkovi, keď splatná pohľadávka veriteľa nebola uspokojená zo zálohu patriaceho záložcovi;**

 Ak pohľadávka veriteľa bola uspokojená zo zálohu záložcu, ktorý nie je totožný s osobou dlžníka, môže záložca za to požadovať od dlžníka náhradu, a to použitím analógie (§ 853 OZ) podľa ustanovenia § 550 OZ (upravuje právo postihu ručiteľa voči dlžníkovi, za ktorého ručiteľ plnil jeho veriteľovi) (R 89/2000).

d) **postih SKP proti prevádzkovateľovi a vodičovi motorového vozidla podľa § 24 ods. 7 PZP.**

 Právo Slovenskej kancelárie poisťovateľov proti tomu, kto zodpovedá za škodu, na náhradu toho, čo za neho plnila (§ 24 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov), je regresným právom, a nie právom na náhradu škody. Toto regresné právo Slovenskej kancelárie poisťovateľov podlieha premlčaniu vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (§ 101 Občianskeho zákonníka), ktorá začína plynúť odo dňa nasledujúceho po dni, kedy bolo poškodenému plnené (R 34/2013).

55

Premlčanie subrogačného postihového práva poisťovne

OZ na rozdiel od OBZ nemá všeobecnú úpravu subrogačného postihového práva. § 332 ods. 2 OBZ: Ak z právneho vzťahu medzi dlžníkom a tretou osobou nevyplýva niečo iné, **vstupuje tretia osoba splnením dlžníkovho záväzku do práv veriteľa**, ktorý je povinný jej vydať a na ňu previesť všetky svoje dôkazné prostriedky. Obchodný zákonník v citovanom ustanovení hovorí o vstupe tretej osoby do práv veriteľa. Ide evidentne o prechod práva z veriteľa na plniacu tretiu osobu, ktorá sa stáva novým veriteľom dlžníka. **Premlčanie práva (pohľadávky), ktoré dovtedy plynulo medzi pôvodným veriteľom a dlžníkom, pokračuje plynúť bez prerušenia aj medzi „novým veriteľom“ a dlžníkom.**

Subrogačný postih sa vyskytuje v oblasti poistenia majetku (§ 813 OZ) a poistenia zodpovednosti za škodu (§ 827 OZ) a v povinnom zmluvnom poistení. Poisťovňa náhradou škody poistenému (poistenie majetku) a poškodenému (poistenie zodpovednosti za škodu) plní formálne a materiálne vlastný dlh, ktorý má voči i poistenému, ktorému škodu spôsobila tretia osoba.

§ 813 ods. 1 OZ: Ak poistený má proti inému právo na náhradu škody spôsobenej poistnou udalosťou, prechádza jeho právo na poistiteľa, a to do výšky plnenia, ktoré mu poistiteľ poskytol.

 Pri poistení majetku podľa ustanovenia § 813 ods. 1 OZ, pri poistení zodpovednosti podľa § 827 OZ a pri poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (§ 13 PZP) prechádza právo poisteného na náhradu škody na poisťovňu. Ide naposol o prípady zákonného prechodu. Nárok, ktorý prešiel na poisťovňu, si ponecháva charakter nároku na náhradu škody aj čo do dôsledkov týkajúcich sa premlčania. Nie sú teda správne rozhodnutia, ktoré vychádzali z toho, že plynutie premlčacej doby sa pre poisťovňu začína odchyľne od plynutia premlčacej doby pre poškodeného (že napr. táto doba začína plynúť až vyplatením náhrady, kedy nárok poškodeného prechádza na poisťovňu), a práve tak nemožno považovať za správne ani rozhodnutia, ktoré viažu premlčanie nároku poisťovne na všeobecnú trojročnú premlčaciu dobu (R 27/1977, s. 126 a 127).

56

Ďakujem za pozornosť

57